

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

УРОКИ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»
(Музичне мистецтво. 5 клас. За новою програмою)

Навчально-методичний посібник для вчителів

ч.3.

Черкаси
2014

ББК 74. 268. 5
У 71

Рекомендовано до друку Вченою радою ЧОПОПП.
Протокол №2 від 28 травня 2014 року

Автори: творча група вчителів інтегрованого курсу «Мистецтво», 5 клас у складі: **Калюшко Оксани Сергіївни**, учителя музичного мистецтва Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів № 17 Черкаської міської ради; **Кузьменко Людмили Іванівни**, заступника директора з навчально-виховної роботи мистецького відділу Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-естетичного профілю Черкаської обласної ради; **за заг. керівництвом Гловацького Сергія Віталійовича**, методиста Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гаряча С.А., кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради;

Колесник А.Ю., заступник директора з навчально-виховної роботи Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів № 20 Черкаської міської ради

У 71 Уроки інтегрованого курсу «Мистецтво», 5 клас. Розробки уроків, фонохрестоматія та слайд-презентації до уроків з інтегрованого курсу «Мистецтво, 5 клас». / За заг. кер. Гловацького С.В. – Черкаси: ЧОПОПП, 126 с.

Посібник містить розробки уроків, фонохрестоматію музичних творів та слайд-презентації до уроків з інтегрованого курсу «Мистецтво», 5 клас.

Для вчителів предметів художньо-естетичного циклу.

©ЧОПОПП, 2014.

ЗМІСТ

Зміст	4
Передмова.....	5
Гловацький С.В. Методично-дидактичні аспекти викладання інтегрованого курсу «Мистецтво», 5 клас.....	6
Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків інтегрованого курсу «Мистецтво», 5 клас.....	9
РОЗРОБКИ УРОКІВ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО», 5 КЛАС	
Тема 1. Народне і професійне мистецтво	
Урок 1. Калюжка О.С. Походження мистецтва. Як виникло музичне мистецтво? Музичне мистецтво стародавніх культур і цивілізацій.....	13
Урок 2. Калюжка О.С. Одвічні ритми мистецтва. Календарно-обрядові пісні. Прикрашаємо побут. Пісні родинного життя.....	16
Урок 3. Калюжка О.С. Чарівні візерунки. Народні танці. Золоті руки майстрів. Народні музичні інструменти.....	19
Урок 4. Калюжка О.С. Мистецький дивосвіт. Східні мелодії. Музичні та графічні інтонації. Вокальна музика.....	22
Урок 5. Калюжка О.С. Краса в різноманітті. Співочі голоси. Високе мистецтво духовності. Хорова музика.....	25
Урок 6. Калюжка О.С. Палітра тембрів і симфонія кольорів. Тембри інструментів. Контрасти і відтінки. Путівник по симфонічному оркестру. Оркестровий колорит.....	27
Урок 7. Калюжка О.С. Секрети фактури. Духовий оркестр. Мистецький дивосвіт. Музичні мандрівки на Схід.....	30
Урок 8. Калюжка О.С. Панорама мистецтв. Перевіряємо свої досягнення.....	33
Тема 2. Синтез і взаємодія мистецтв	
Урок 9. Кузьменко Л.І. Коли всі мистецтва разом. Музична і поетична інтонації.....	35
Урок 10. Калюжка О.С. Коли всі мистецтва разом. Музична і поетична інтонації. Цирк – мистецтво, сповнене радості. Музика в цирковій виставі.....	40
Урок 11. Кузьменко Л.І. Цирк – мистецтво, сповнене радості. Музика в цирковій виставі.....	44
Урок 12. Калюжка О.С. У царстві Мельпомени. Музика і драматичний театр. На сцені лялькового театру.....	49
Урок 13. Кузьменко Л.І. У царстві Мельпомени. Музика і драматичний театр...	53
Урок 14. Калюжка О.С. У музичному театрі. На оперній сцені.....	58
Урок 15. Кузьменко Л.І. У музичному театрі. На оперній сцені.....	60
Урок 16. Кузьменко Л.І. На сцені лялькового театру.....	65

Урок 17. Кузьменко Л.І. Барви хореографії та сценографі. Там де панує рух...	69
Урок 18. Кузьменко Л.І. Наймолодша муза. Музика в кіно.....	76
Урок-19. Кузьменко Л.І. Образи анімації.....	81
Урок 20. Кузьменко Л.І. Ансамбль у єдності гармонія. Музичні та хореографічні ансамблі.....	85
Урок 21. Кузьменко Л.І. Час новітній створює красу. Телебачення: погляд у світ.....	91
Урок 22. Кузьменко Л.І. Час новітній створює красу. Електронна музика.....	96
Урок 23. Кузьменко Л.І. Мистецький дивосвіт. Східний музичний театр.....	102
Урок 24. Калюжка О.С. Музика свят і розваг. Карнавал.....	109
Урок 25. Кузьменко Л.І. Музика свят і розваг.....	112
Урок 26. Кузьменко Л.І. Карнавал.....	116
Урок 27. Кузьменко Л.І. Панорама мистецтв. Підсумковий урок.....	122

ПЕРЕДМОВА

Програма інтегрованого курсу «Мистецтво» покликана найповніше реалізувати принцип особистісно-орієнтованого навчання, а також формувати національну свідомість та самосвідомість учнів.

Через всю програму «Мистецтво» проходить ідея засвоєння учнями специфіки художніх мов різних видів мистецтв.

Уроки інтегрованого курсу «Мистецтво» допомагають дітям орієнтуватися в складному світі мистецтва, через різноманітні форми уроку розвиваються творчі нахили учнів, креативні прояви індивідуальності, загальнохудожні здібності, увага та інтуїція; виховується загальна слухацька культура школярів, шанобливе ставлення до музичних надбань інших народів, відпрацьовуються елементи інсценізації, тренується асоціативне мислення, ритмічне відчуття та навички аналізу музичного твору.

Інтегрований курс «Мистецтво» має свої переваги: дає базові знання для сприйняття учнями предмета «Художня культура» в старших класах, виховує справжніх поціновувачів народної та композиторської музики, формує уявлення про національні особливості мистецтва народів, що населяють Україну.

Предмети мистецтва в загальноосвітній школі мають важливе естетико-виховне спрямування, якому підпорядковуються дидактичні завдання, тому вчитель має сприяти зростанню в учнів інтересу до мистецтва, розвитку здатності емоційно реагувати на художні твори і знаходити в них особистісний зміст.

Отже, головне надзавдання вчителя – створити захоплюючу емоційно піднесену атмосферу, щоб кожний урок став справжнім уроком мистецтва, надихав учнів на творчість – в особистісній і соціокультурній діяльності.

С.В.Гловацький,
методист Черкаського обласного
інституту післядипломної освіти
педагогічних працівників
Черкаської обласної ради

Л. І. Кузьменко,
заступник директора з навчально-виховної
роботи мистецького відділу Шевченківської
спеціалізованої школи-інтернату
з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-
естетичного профілю Черкаської обласної ради

Урок 16.

Тема. На сцені лялькового театру.

Мета. формування **ключових компетентностей:**

загальнокультурна компетентність: оволодіння досягненнями культури;

міжпредметна естетична компетентність: виявлення оцінювати предмети і явища, їх взаємодію, що формується під час опанування різних видів мистецтв;

предметних компетентностей:

- познайомити учнів з ляльковим театром як одним із жанрів театрального мистецтва
- виховувати вміння аналізувати, оцінювати твори мистецтва, висловлювати особистісне ставлення до них.
- розвивати уявлення

Тип уроку: комбінований.

Обладнання :

Портрет – російського композитора І. Стравінського;

наочності – ляльки Петрушки, інших персонажів лялькового театру;

відеозаписи – фрагменти вистав українського народного лялькового театру вертеп, лялькових театрів Італії, Англії, Росії, Франції, балету І. Стравінського «Петрушка»;

аудіо запис – сюїта з балету «Петрушка» (фрагмент І картини);

ілюстрації – Мюнхенський, Київський, Луганський лялькові театри, ляльковий театр вертеп із експозиції Державного музею театрального, музичного та кіномистецтва України.

Методи і засоби роботи: вербальний, наочний, ретроспективи, пояснювально-ілюстративний, розповідь, коментар, дослідницький.

Види діяльності учнів на уроці: участь у бесіді, пізнавальна, слухання.

Терміни і поняття: вертеп, інтермедія, театр ляльок.

Структура уроку:

1. Вхід у супроводі звучання французької пісні «Полішінель».
2. Музичне вітання, оголошення теми («На сцені лялькового театру») та мети уроку.
3. Перевірка домашнього завдання.
4. Вступна бесіда.
5. Знайомство з спорудами лялькових театрів Мюнхена, Києва, Луганська.
6. Історія виникнення лялькового театру. Знайомство з персонажами італійського театру дель-арте.
7. І Стравінський. Балет «Петрушка» - сцена народного гуляння, образ Петрушки в балеті.
8. Творче завдання.
9. Узагальнення.
10. Висновки і оцінювання.
11. Домашнє завдання: скласти кросворд «У царстві Мельпомени».
12. Вихід у супроводі звучання французької пісні «Полішінель».

Хід уроку

I. Організаційний момент.

1. Під звучання французької пісні «Полішінель» учні входять до класу.
2. Музичне вітання.

II. Актуалізація опорних знань.

Вчитель. Діти, давайте пригадаємо нашу загальну тему цього семестру.

Учні. Синтез і взаємодія мистецтв.

Вчитель. Так. А з якими видами мистецтв ми вже встигли познайомитися?

Учня. З театральним мистецтвом, цирковим мистецтвом.

Вчитель. Яке ж значення має музичне мистецтво для театральних та циркових вистав?

Учні. Музика допомагає створити святкову атмосферу в цирку, або створити певний настрій в театральній виставі.

Вчитель. Згодна. Нагадайте яке домашнє завдання ви отримали на минулому уроці.

Учні. Нам потрібно було скласти кросворд про театральне мистецтво, використовуючи вивчені терміни та поняття.

Вчитель. Чудово. Давайте зробимо виставку-конкурс ваших кросвордів, залишимо її на декілька днів, щоб ви змогли з ними ознайомитися та визначимо переможців.

Учні викладають листочки з домашнім завданням на столі.

Вчитель. Тим часом продовжуємо нашу подорож театрами і сьогодні перенесемося в глядацьку залу лялькового театру. Театр ляльок — це унікальний вид мистецтва, де актори і ляльки разом створюють на сцені неповторні історії. Ляльки- актори зазвичай рухаються по сцені завдяки вмiлим діям акторів-ляльководів, а іноді й за допомогою спеціальних пристроїв. Лялька здатна викликати в глядачів не менше захоплюючих емоцій, ніж професійний актор. Якщо її повертати в різні боки під час розмови, то здається, що вона не лише сама розмовляє, а й посміхається чи плаче, навіть гнівається. Пригадайте, які лялькові вистави вам доводилося дивитися? Які ляльки там виступали? Як вони рухалися?

Відповіді учнів.

Вчитель. Знайомство із сучасним театром ляльок починається з ознайомленням із театральною спорудою. Мюнхенський театр маріонеток у Німеччині на початку ХХ ст. став першим стаціонарним ляльковим театром для дітей у Європі.

Київський ляльковий театр побудовано в затишному куточку центру столиці України. Зовні він нагадує образ казковий палац. Прилегла територія також оформлена, як справжнє дитяче казкове містечко: фонтан, квіткові клумби, скульптури персонажів казок.

Споруду Луганського театру ляльок можна пізнати з першого погляду: її стіни прикрашені ляльковим годинником і скульптурами ляльок — театральними персонажами казок.

Мистецтво театру ляльок дуже давнє. Свої особливості має кожний національний театр, зокрема й український народний ляльковий театр вертеп. У дерев'яній двоповерховій скрині ставилися релігійні та світські вистави. Різдяну драму під спів колядок показували на другому — «небесному» поверсі, а на першому — «земному» грали сатиричні інтермедії. Ці побутові сценки з народного життя супроводжувалися піснями й танцями, музикою троїстих музик. Наприклад, під час виходу поляка звучав краков'як, а сміливий козак Запорожець — найвища лялька — з'являвся на сцені під гопак. Вертепні ляльки кріпилися на паличках, й актори водили їх по сцені через спеціальні прорізи в дерев'яній скрині. Із часом лялькову вертепну виставу почали поєднувати з груою акторів. Так виник і «живий» вертеп.

DVD. *Фрагмент вистави народного лялькового театру вертеп.*

Вчитель. Батьківщиною лялькового театру нерідко називають Італію. Уславленим на весь світ комічним персонажем італійського лялькового театру став Пульчинелла. Його ім'я

пояснюють по-різному, проте більшість схиляється до того, що воно походить від італійського слова «пульчино» — півник.

DVD. *Фрагмент вистави італійського лялькового театру.*

Вчитель. Лялькові «брати» Пульчинелли виникли в різних країнах. У Франції ця лялька перетворилася на Полішинеля. Перегляньте відео кліп на пісню «Полішінель», під яку ви сьогодні заходили до класу та зверніть увагу на відмінності ляльки полішинеля від його італійського «брата» Пульчинелло.

DVD. *Відеокліп на французьку пісню «Полішінель»*

Учні. Полішінель відрізняється від Пульчинелло яскравим одягом, дуже довгим носом, але вони обоє мають веселий вираз обличчя.

Вчитель. В Англії Пульчинелла став містером Панчем з великим, як гачок, носом. На сцені цей веселун і забіяка виступав у парі з дружиною Джуді.

DVD. *Перегляд фрагменту вистави англійського лялькового театру.*

Вчитель. Як бачите, англійський Панч теж яскравий, веселий персонаж, від якого у захваті і діти і дорослі. Один із багатьох «лялькових родичів» Пульчинелли — російський Петрушка — головний персонаж народного театру. Цю кумедну ляльку в червоній сорочці-косоворотці та гостроконечному ковпаку з китицею актор-ляльковод натягував на руку, як рукавичку, і від умілих рухів його пальців лялька «оживала». У давнину виступи веселуна-Петрушки на ярмарках супроводжувалися грою шарманщика.

DVD. *Фрагмент лялькової вистави з участю Петрушки.*

Вчитель. Російський композитор Ігор Стравінський присвятив традиційному персонажу народних балаганів балет «Петрушка», який назвав «потішні сцени». Із музичних номерів балету композитор створив сюїту. Музика «Петрушки» насичена інтонаціями російського фольклору. Послухайте аудіо запис сюїти з балету «Петрушка» та відео фрагмент балету «Петрушка». Проаналізуйте, які засоби музичної виразності використав композитор для створення образу Петрушки, який характер музики, звучання яких інструментів ви почули?

СММ. *Сюїта з балету «Петрушка» (I картина), відео фрагмент балету «Петрушка» - слухання, аналіз.*

Творче завдання.

Вчитель. А зараз пропоную вам використати отримані знання для створення музично-фантастичної історії за картиною Вільмоша Аба-Новака «Лялькова вистава».

Поділимося на дві команди. Перша придумає фантастичну історію за картиною, а друга – вибере із запропонованих мною музичних фрагментів найбільш вдалі для створення музичного супроводу. Поєднаємо ваші варіанти та побачимо, чи вдалою буде наша спроба створити власну музично-фантастичну історію. На це вам даю 10 хвилин.

Після закінчення роботи перевіряємо та аналізуємо виконане завдання.

Узагальнення.

1. Що цікавого ви дізналися про театр ляльок?
2. Назвіть відомих лялькових персонажів із родоводу Пульчинелло.
3. У чому полягають особливості українського народного лялькового театру? Яка музика супроводжує вистави вертепу?

Підсумок уроку. Оцінювання.

У ляльковому театрі завжди цінувалися гострий гумор, дотепність, імпровізація. Вислови комічних лялькових персонажів нерідко ставали приказками, а вони самі — дійовими особами інших творів мистецтва: пісень, балетів, літературних казок, мультфільмів. От і ми з вами сьогодні спробували створити власну музично-фантастичну історію. Ви всі добре попрацювали, тому оцінки такі...

Домашнє завдання. Нашу виставку-конкурс на кращий кросворд пропоную поповнити новими експонатами на тему «Ляльковий театр». Крім того, на наступному уроці ми почнемо

знайомство з музичним театром, а саме з жанром опери, і я пропоную вам знайти невелику інформацію про найбільші театри України.

Вихід. Під звуки французької пісні «Полішинель» учні виходять з класу.

Л. І. Кузьменко,
заступник директора з навчально-виховної
роботи мистецького відділу Шевченківської
спеціалізованої школи-інтернату
з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-
естетичного профілю Черкаської обласної ради

Урок 17

Тема. Барви хореографії та сценографії. там, де панує рух.

Мета.

1. Навчальна: розширити і доповнити знання учнів про танець, як вид мистецтва, ознайомити з історичним розвитком мистецтва хореографії, основними поняттями класичного танцю.
2. Виховна: виховувати любов до мистецтва, оточуючого світу, формувати світогляд і художньо-естетичний смак
3. Розвиваюча: розвивати мислення і розмовну мову, музичні здібності учнів.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання:

портрети – французького художника Едгара Дега, російського композитора П.І. Чайковського; наочності – аудіозаписи – «Під звуки вальсу» сл. і муз. А. Житкевича (+, -); відеозаписи – фрагмент з к/ф «Марія Стюарт», Віденський вальс, фрагменти балету П.І. Чайковського «Лебедине озеро», А. Хачатуряна «Чіполліно», «Шопеніани»; ілюстрації – сцени з балету П.І. Чайковського «Лебедине озеро», репродукції картин О. Ренуара «Міський танець», «Сільський танець», Ж.С. ле Чирка «Менует», Е. Дега «Блакитні танцівниці», «Урок», «Маленька чотирнадцятирічна танцівниця».

Методи і засоби роботи: вербальний, наочний, пояснювально- ілюстративний.

Види діяльності учнів на уроці: участь у бесіді, пізнавальна, слухання, порівняння, співставлення, виконання

Терміни і поняття: адажіо, балет, кордебалет, па-де-де, хореографія..

Структура уроку:

1. Вхід у супроводі звучання Менуету з «Маленької нічної серенади» В.А. Моцарта.
2. Музичне вітання, оголошення теми («Барви хореографії та сценографії. Там, де панує рух») та мети уроку.
3. Перевірка домашнього завдання: «Опери-казки українських композиторів-класиків».
4. Знайомство з мистецтвом хореографії, його жанровим різноманіттям, історичним розвитком.
5. Розучування пісні А. Житкевича «Під звуки вальсу».
6. Узагальнення.
7. Висновки і оцінювання.
8. Домашнє завдання: самостійно дослідити тему «Танець у живописі», розширюючи інформацію, отриману з підручника.
9. Вихід учнів з класу під музику Менуету з «Маленької нічної серенади» В.А. Моцарта.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

1. Під звучання Менуету з «Маленької нічної серенади» В.А. Моцарта учні входять до класу.

2. Музичне вітання.

II. Перевірка домашнього завдання.

Вчитель. Любі діти, сьогодні ви зайшли до класу під танцювальну музику, тому що тема нашого уроку - «Барви хореографії та сценографії. Там, де панує рух», отже ми здійснимо подорож до прекрасної країни, ім'я якої «Хореографія». Але спочатку давайте перевіримо, як ви впоралися з домашнім завданням. Подивіться уважно на перший слайд презентації. Тут портрети українських композиторів, авторів опер на казкові сюжети. На інших слайдах ілюстрації казок, за мотивами яких ці композитори створили свої опери. Давайте зараз перемістимо портрети композиторів на слайд, де знаходяться ілюстрації саме до його опер.

М. Лисенко

К. Стеценко

О. Білаш

Б. Янівський

В. Войнарський

Учні виконують завдання вчителя.

III. Актуалізація опорних знань.

Вчитель. Які ж ви молодці. Бачу, що ця тема вас зацікавила і ви добре підготувалися до уроку. А зараз пропоную вам здійснити цікаву, захоплюючу подорож до країни «Хореографії». Діти, а хто мені скаже, що ми знаємо про танець?

Учні. Танець – мистецтво ритмічних рухів під музику.

Вчитель. Так. Давайте зараз порівняємо словесну, музичну і пластичну інтонації. За допомогою чого передає почуття кожна інтонація? (*Video*)

Учні. Словесна за допомогою голосу, міміки. Музична – за допомогою звуку, динаміки, штрихів. Пластична – за допомогою рухів, жестів, міміки.

Вчитель. Молодці. Отже, підсумуємо. Хореографія – синтетичне мистецтво, у якому взаємодіють музика і танець. За допомогою рухів, жестів і міміки виникає пластична інтонація. Хочу вам сказати, що мистецтво танцю має дуже цікаву історію. У давнину люди в ритмічних рухах передавали свої почуття. У давніх греків танцювальним мистецтвом опікувались музи — Терпсіхора і Калліопа. Терпсіхора зображувалася з музичним атрибутом — лірою в руках.

Терпсіхора Калліопа

А які танці ви знаєте?

Учні. Танці бувають народні, сучасні, бальні...

Вчитель. Так. У хореографії розрізняють види танців: побутові, бальні, спортивні, естрадні. Побутові танці мають свої історії. Так, старовинний французький менует став найпопулярнішим бальним танцем. Його характерна ознака — урочистість, що досягається плавною ходою, поклонами й реверансами. Згодом музика менуету зазвучала в інструментальних сюїтах, операх, балетах, симфоніях. Пропоную вам переглянути фрагмент художнього фільму «Марія Стюарт» та поринути в атмосферу пишного, вишуканого, помпезного балу.

Жак Себастьян ле Чирк. Менует

DVD. *Перегляд фрагменту х/ф «Марія Стюарт»*

Вчитель. Може, ви пригадаєте музичні твори, частиною яких є менует?

Відповіді учнів.

Вчитель. Я приємно вражена, що серед названих вами творів є Менует В.А. Моцарта, під звуки якого ви сьогодні заходили до класу. І це не дивно, адже ця музика є надзвичайно популярною.

Рухаємося далі по країні «Хореографії» та знайомимося з бальним танцем. Королем бальних танців справедливо називають *вальс*, який уже понад два століття чарує красою, граціозністю та витонченістю. На право вважатися батьківщиною вальсу претендують одночасно три країни — Франція, Австрія та Чехія. Колись вальс висміювали і навіть забороняли. Але він переможно крокував і

В. Первунінський. Вальс крокує країнами світу.

DVD. *Перегляд фрагменту щорічного балу у Відні (Віденський вальс)*

Вчитель. Сучасна танцювальна культура розвивається надзвичайно стрімко. Виникають спортивні й естрадні танці. Проводяться міжнародні танцювальні конкурси та фестивалі. Звучить танцювальна музика на змаганнях з художньої гімнастики та фігурного катання, на різних вечірках і дискотеках, неймовірною популярністю користуються проекти «Танцюють усі» або «Танці зі зірками». Зверніть увагу, що в цих проектах теж дуже часто учасники виконують саме бальні танці.

DVD. *Фрагмент проекту «Танці з зірками».*

IV. Аналіз творів образотворчого мистецтва.

Вчитель. Мистецтво хореографії надихало художників різних часів на створення шедеврів образотворчого мистецтва. Розгляньте репродукції картин французьких художників Жака Себастьяна ле Чирка, Огюста Ренуара, Едгара Дега. Зверніть увагу на картини Огюста Ренуара «Міський танець» і «Сільський танець». Під яку мелодію, на вашу думку, танцюють ці пари?

Учні:

Учні. Вальс.

Вчитель. А чому? Які особливості виконання танців ви помітили?

Відповіді учнів.

Вчитель. Відомо, що Ренуар був противником того, щоб за допомогою своїх картин розповідати історії, але «Сільський танець» і «Міський танець» написані з бажанням протиставити два образи життя – витончений міський та здоровий сільський. Це відобразилось і в виборі моделей для картин: для «Міського танцю» художнику позувала знаменита красуня Сюзанна Валадон, а в якості моделі для «Сільського танцю» він обрав свою дружину, Аліну Шаріго, теж гарну, але більш «земну».

Зверніть увагу на твори Едгара Дега. На вашу думку, який жанр хореографічного мистецтва найбільше захоплював художника?

Учні. Балет.

Вчитель. Так. Едгар Дега дійсно часто зображував танцівниць на репетиціях чи під час балетної вистави. Його вабила пристрасна, мінлива стихія танцю, динаміка фігур у русі. З однаковою майстерністю він передавав і буденні репетиції, сповнені важкої роботи над кожним рухом, і блиск вистав. Багато творів, присвячених балету, художник створював з натури та по пам'яті у своїй студії.

Наприкінці життя, коли художник майже повністю втратив зір і змушений був залишити живопис, він ще деякий час продовжував творити в царині скульптури, яку називав «ремеслом сліпого». Дега створював свої статуетки з глини та воску, які наносив на каркас. Багато з них не збереглися через недосконалість техніки. Близько 150 статуєток, що залишилися в майстерні після смерті художника, були відлиті з бронзи. Значне досягнення митця — статуетка «Маленька чотирнадцятирічна танцівниця». Вона виконана з натурального воску й одягнена в пачку і балетні туфельки. На голові у дівчинки перука з косою, до якої вплетена стрічка зеленого кольору, така ж зав'язана на шиї. Порівняйте живописне і скульптурне зображення балерин. Які характерні риси мистецтва танцю привернули увагу Е. Дега? Які виразні рухи й жести підкреслив митець у своїх творах?

Відповіді учнів.

V. Відомості про мистецтво балету.

Вчитель. Отак непомітно ми й підійшли до найскладнішого з хореографічних жанрів, жанру балету.

Музика і танець, драматичне й образотворче мистецтво поєдналися у виставі, яка отримала назву *балет*. Мова музики і мова танцю мають багато спільного, тому не дивно, що вони зустрілися саме тут.

Балет виник в Італії, де популярними були веселі танцювальні сценки під час карнавалів. У Франції розквітнув придворний балет — пишне й урочисте видовище, у якому брали участь навіть король і королева.

Хто є автором балету? Музику створює композитор, а сценічну постановку здійснює балетмейстер. Сюжет будують за мотивами літературного твору або пишуть спеціально.

Балет складається із *класичного танцю, характерного танцю і пантоміми*. Класичний танець — витончений; характерний — відтворює елементи народних танців; пантоміма увиразнює зміст.

Сольні танці у балеті називаються *варіаціями*.

DVD. Перегляд відеофрагменту

Вчитель. Часто головні дійові особи балету танцюють удвох. Їхній дует — це *па-де-де*.

DVD. Перегляд відеофрагменту.

Вчитель. Крім солістів, у балеті бере участь і велика група артистів, — *кордебалет*. Роль кордебалету аналогічна ролі хору в опері.

DVD. Перегляд відеофрагменту.

Вчитель. А зараз перегляньте ще один фрагмент балетної вистави та скажіть з якого театального твору ця музика? Хто її автор?

DVD. Перегляд відео фрагменту «Танець маленьких лебедів» П. Чайковського

Учні. Це «Танець маленьких лебедів» з балету «Лебедине озеро» П. І. Чайковського.

Вчитель. Так, вірно. А які ще балетні вистави написав цей композитор?

Відповіді учнів. «Лускунчик», «Спляча красуня».

Вчитель. Молодці. Мистецтво хореографії надихало на створення творів не тільки художників, але й композиторів-піснярів. Сьогодні ми почнемо знайомство з піснею українського композитора А. Житкевича «Під звуки вальсу».

VI. Розучування пісні. А. Житкевич «Під звуки вальсу».

У темпі вальсу

VII. Узагальнення.

Вчитель. На наступний урок ми розучимо цю пісню, а сьогодні давайте підсумуємо нашу роботу. Отже, дайте відповідь на такі питання:

1. Які види мистецтва поєднані в хореографії?
2. Які види танців ви знаєте? Наведіть приклади.
3. Назвіть основні складники балетної вистави.

Відповіді учнів.

VIII. Підсумок та оцінювання.

Вчитель. Ми сьогодні добре попрацювали, дякую всім за роботу, оцінки такі...

IX. Домашнє завдання.

Вчитель. А на наступний урок пропоную вам, розширюючи інформацію, отриману на уроці, самостійно дослідити тему «Танець у живописі». Дізнайтеся, хто з художників ще зображав на своїх полотнах мистецтво танцю.

Дякую за увагу, до зустрічі.

Джованні Батіста Тьєполло. Міський бал

Л. І. Кузьменко,

заступник директора з навчально-виховної роботи мистецького відділу Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-естетичного профілю Черкаської обласної ради

Урок 18

Тема. Наймолодша муза. Музика в кіно.

Мета:

1. Навчальна: формувати в учнів теоретичні знання про необхідність зв'язку музичного та кінематографічного мистецтв, вчити застосовувати отримані знання, вміння і навички про музику і кіно на практиці;

2. Розвиваюча: розвивати в учнів навчально-пізнавальний інтерес до пошуку нових знань, проявляючи творчість, сприяти розвитку навичок колективної та індивідуальної роботи.

3. Виховна: виховувати музичну «слухацьку» культуру через перегляд кінофільмів;

Тип уроку: комбінований.

Обладнання:

наочності – кросворд «В музичному театрі»;

аудіозаписи – «До-ре-мі» (з мюзиклу Р. Роджерса «Звуки музики»);

відеозаписи – фрагменти з к/ф «Цирк», «Звуки музики», «Людина з бульвару Капуцинів», «Тіні забутих предків», «Мюнхгаузен в Африці»;

ілюстрації – пам'ятник братам Люм'ерам, кінетоскоп, тапер, кадри з к/ф «Людина з бульвару Капуцинів», «Звуки музики»,

Методи і засоби роботи: вербальний, наочний, пояснювально- ілюстративний, пошуковий, метод ситуації успіху, емоційного впливу

Види діяльності учнів на уроці: участь у бесіді, пізнавальна, слухання, порівняння, співставлення, виконання

Терміни і поняття: кіномистецтво, мюзикл.

Структура уроку:

1. Вхід у супроводі звучання пісні «Синема» з к/ф «Людина з бульвару Капуцинів».
2. Повідомлення теми і мети уроку.
3. Відомості про історію кіномистецтва.
4. Творче завдання.
5. Аналіз музичних творів (відео фрагменти х/ф «Звуки музики», «Тіні забутих предків», «Мюнхгаузен в Африці»)
6. Знайомство з жанром мюзиклу. Р. Роджерс «Звуки музики».
7. Розучування пісні «До-ре-мі» з мюзиклу «Звуки музики».
8. Закріплення вивченого матеріалу.
9. Підсумок уроку.
10. Домашнє завдання: спираючись на картину М. Рудської «Музична історія», створити сценарій короткометражного кінофільму про музику.
11. Вихід учнів з класу під звучання пісні «Синема» з к/ф «Людина з бульвару Капуцинів».

Хід уроку

I. Організаційний момент.

1. Під звучання пісні «Синема» з к/ф «Людина з бульвару Капуцинів» учні входять до класу.

2. Музичне вітання.

II. Повідомлення теми і мети уроку.

Вчитель. Про що, на вашу думку пісня, під яку ви входили до класу?

Учні. Про кіно.

Вчитель. На екрані ви бачите питання: чи часто в кінофільмах звучить музика і для чого режисери кіно використовують музичне оформлення.

Давайте спробуємо знайти правильну відповідь на цьому уроці, тему якого я пропоную вам розшифрувати. Зверніть увагу на екран, замість символів (ноти, скрипічний ключ, «хлопушка») вставте вірні слова і ви отримаєте назву нашого уроку.

Учні. Музика і кіно.

III. Відомості про історію кіномистецтва.

Вчитель. Молодці. Як ви думаєте, коли з'явився перший кінофільм? *(вчитель звертає увагу учнів на слайд презентації, де у вигляді конспекту викладена інформація, яку він розшифрує).*

Сьогодні неможливо уявити наше життя без кіномистецтва. Але зовсім недавно, трохи більше ста років тому, людство нічого не знало про це диво техніки і уяви. Кіномистецтво — це новий вид синтезу мистецтв, де вже неможливо розділити звук і зображення. Він органічно поєднує елементи різних видів мистецтва — літератури, театру, музики, живопису, хореографії. Але водночас не замінює і не дублює їх, а переробляє відповідно до особливостей екранної творчості.

Кіно народилося у Франції наприкінці XIX ст. Датою народження кінематографу прийнято вважати 28 грудня 1895 року, коли в Парижі на бульварі Капуцинів у приміщенні «Гранд кафе» братами Огюстом і Луї Жаном Люм'єрами було організовано перший у світі публічний кіносеанс. Перші кінострічки тривали лише кілька хвилин і не мали звуку. Це було так зване німе кіно.

DVD. *Фрагмент фільму «Цирк» за участю Чарлі Чапліна.*

Вчитель. Кіномистецтво дуже швидко розвивалось і стало популярним видом мистецтва в XX ст. В XXI ст. кіно також користується великою популярністю. А як ви вважаєте, чим відрізняються сучасні кінострічки від самих перших?

Відповіді учнів.

Вчитель. Як ви точно відмітили, самі перші стрічки були без всякого звуку, а кінопроектор працював дуже голосно. Згадайтеся, що робив кіномеханік, щоб заглушити шум проєктора і шум, що не навмисне, але все ж створювали самі глядачі?

Учні. Супроводжував кіно музикою.

Вчитель. Так, Для створення певного настрою в кінотеатрі грав музикант-ілюстратор, якого називали — тапер (найчастіше це був піаніст, але інколи й цілий оркестр). Але як ви вважаєте, музика тільки заглушала шум чи вона виконувала ще якісь функції?

Відповіді учнів.

Вчитель. Отже, чи обов'язковим елементом кіно була музика?

Учні. Так.

Вчитель. А в наші дні використовується музика в кінофільмах?

Учні. Так, в кожному фільмі є музика.

IV. Творче завдання.

Вчитель. Давайте згадаємо фільми, пісні, акторів, які запам'яталися вам завдяки музиці з кінофільмів.

Завдання учням класу (робота по рядах і по групах всередині рядів).

1-й ряд. Згадати і записати кінофільми, де було більше 1 пісні.

2-й ряд. Згадати і записати назви пісень з кінофільмів.

(Час на виконання завдання – 3 хвилини, в момент роботи звучить пісня «», учні самостійно звертають увагу на презентацію, яка слугує підказкою для виконання цього завдання). Разом з учителем і всі учні перевіряють правильність виконання завдання.

V. Аналіз музичних творів.

Вчитель. В 30-40 рр. з'явилися кінофільми, в яких актори почали співати пісні, танцювати. В нашій країні почали відкривати перші ілюзії.

А що на вашу думку означає термін «ілюзія»?

Відповіді учнів.

Вчитель. Сюжет про перші кроки кінематографа та його вплив на людей втілено в художньому фільмі «Людина з бульвару Капуцинів» режисера Алли Сурикової. Головний герой цієї комедійної стрічки містер Фьост (з англ. — перший), якого грає актор Андрій Миронов, щиро вірить, що сеанси «сінематографа» здатні робити дива й перевиховувати людей, навіть бандитів-ковбоїв.

DVD. *Пісня «Синема» з кінофільму «Людина з бульвару Капуцинів» (фрагмент фільму).*

Вчитель. Будь-яку сучасну кінострічку завжди супроводжує музика. Датою створення перших зразків кіномузики вважають 1908 р., коли французький композитор Каміл Сен-Санс уперше створив музику спеціально до кінофільму. Музика, яка звучить у титрах або початкових сценах, налаштовує глядача на відповідний настрій для сприйняття фільму. Наділяючи героїв індивідуальними музичними характеристиками, можна підкреслити особливості їхньої вдачі та поведінки. Застосування національних інтонацій здатне перенести глядача в потрібне місце розгортання подій. Порівняйте два відеофрагменти з фільмів «Тіні забутих предків» та «Мюнхгаузен в Африці». До якого з них, на вашу думку, було підібрано цей музичний супровід?

DVD. *Фрагменти фільмів «Тіні забутих предків» та «Мюнхгаузен в Африці».*

Відповіді учнів.

Вчитель. Так, поява української народної пісні в епізоді, знятому в Африці, викликає відчуття штучності.

VI. Знайомство з жанром мюзиклу.

Вчитель. Будь-яка музика, що звучить у кінофільмі, має відповідати характеру дії на екрані, але головне — вона повинна вразити, тобто «запасти в душу». Ми вже познайомилися з великими музично-сценічними жанрами, в яких взаємодіють музика і література. Згадаємо їх.

Учні. Опера, балет. Це два різних жанри, але вони схожі тим, що об'єднують музику і літературу.

Вчитель. А одне місце вільне. Його займе незвичайний жанр, можливо, вам знайомий, а допоможе визначити його музичний фрагмент.

DVD. *Відеофрагмент з мюзиклу «Звуки музики».*

Діти, можливо, скажуть, що це за мюзикл.

Вчитель. Чим вам сподобалася музика?

Учні. Мелодична, гарна, добре запам'ятовується.

Вчитель. Отже, в центрі нашої уваги новий для вас жанр - мюзикл!

Учні. Мюзикл теж об'єднує музику і літературу, але відрізняється від опери і балету.

Вчитель. Мюзикл – музична вистава, у якій на основі літературного сюжету поєднуються виражальні можливості музичного, хореографічного, драматичного та оперного мистецтва. Ми з вами подивилися фрагменти мюзиклу, яка манера співу, який вокал в мюзиклі? Як в опері?

Учні. Ні. Виконання естрадне, сучасне.

Вчитель. Так, це яскрава особливість мюзиклу. Згадайте кіно постановки мюзиклів. Що ще роблять актори під час співу?

Учні. Актори не тільки співають, але й танцюють.

Вчитель. Вірно, дуже багато танців! Це найяскравіша риса мюзиклу.

DVD. *Фрагмент мюзиклу «Звуки музики».*

Кінофільм «Звуки музики» американського режисера Роберта Уайза (1965) можна вважати класичним мюзиклом. Автор музики — композитор Річард Роджерс. За сценарієм події фільму відбуваються в австрійському місті Зальцбурзі. В одній родині військового семеро дітей залишилися без матері. З появою молодої гувернантки Марії в дім повернулися сміх і радість. Нова вихователька дуже любила музику, гарно співала і складала для дітей пісні. Діти припинили бешкетувати й теж полюбили музику, яка повернула в родину щастя. Отже, саме музика є «головною дійовою особою» цього кінофільму. Пригадайте, у якому порядку розташовані ноти звукоряду музичної гами. Давайте заспіваємо фрагмент з мюзиклу «Звуки музики» разом з головними героями в різних варіантах: в різних темпах, із різними штрихами, із пластичним інтонуванням.

VII. Розучування пісні. «До-ре-мі» (з мюзиклу «Звуки музики»).

Помірно
mf

Соль, до, ля, фа, мі, до, ре.

Соль, до, ля, сі, до, ре, до.

VIII. Повторення вивченого матеріалу.

Вчитель. Отже, на протязі трьох уроків ми з вами досліджували взаємозв'язок музики з літературою. Пропоную для закріплення наших знань розгадати кросворд «У музичному театрі».

							м			
							ю	л	у	
							з	і	в	
							и	б	е	
б	а	л	е	т			к	р	р	
к	о	р	д	е	б	а	л	е	т	
о	п	е	р	а				т	ю	
	а			т				о	р	
	р		а	р	і	я				
	т									
	е									
х	о	р	е	о	г	р	а	ф	і	я

По вертикалі:

- Музична вистава, у якій на основі літературного сюжету поєднуються виражальні можливості музичного, хореографічного, драматичного та оперного мистецтва.
- Книжечка зі змістом опери, балету.
- Інструментальний вступ до вистави.

По горизонталі:

- Музична драма, виражена засобами хореографії.
- Велика група танцівників.

3. Музично-драматичний жанр, що ґрунтується на синтезі музики, слова і дії.
4. Нижній поверх глядацького залу театру з місцями для глядачів.
5. Сольний номер героя в опері.
6. Мистецтво сценічної постановки танцю.

ІХ. Підсумок уроку. Вчитель. Любі діти, я думаю сьогодні ми з вами добре попрацювали, дізналися багато нового про історію кіномистецтва, познайомилися з жанром мюзиклу, розучили пісню з мюзиклу «Звуки музики». Отже, дяку вам за роботу, а оцінки такі...

Х. Домашнє завдання. Спираючись на картину М. Рудської «Музична історія», створити сценарій короткометражного кінофільму про музику.

Л.І. Кузьменко,
заступник директора з навчально-виховної роботи мистецького
відділу Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату
з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-
естетичного профілю Черкаської обласної ради

Урок 19

Тема. Образи анімації.

Мета:

1. **Навчальна:** ознайомити з творчістю українських художників-аніматорів, вчити визначати взаємозв'язок між різними видами мистецтва, визначити особливості мультфільмів, де музика є «головною дійовою особою»;
2. **Виховна:** виховувати естетичний смак, інтерес, любов до музики, найкращі моральні якості учнів;
3. **Розвиваюча:** удосконалювати вміння порівнювати музичні твори, розвивати творчі здібності учнів, емоційно-естетичний досвід.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання :

Портрети: В. Дахно, М. Скорик, Б. Буєвський, В. Губа, І. Поклад;
аудіозаписи – «Пісня Петрика П'яточкіна» (з мультфільму «Пригоди Петрика П'яточкіна»); «До-ре-мі» (мінус) з мюзикла «Звуки музики»;
відеозаписи – фрагменти з м/ф «Як козаки куліш варили», «Як козаки в хокей грали», «Як козаки мушкетерам допомагали», «Як козаки на весіллі гуляли», «Моя країна – Україна», «Острів скарбів», «Доктор Айболить»;
ілюстрації – кадри з мультфільмів «Ходить гарбуз по городу», «Котигорошко», «Дуже давня казка», «Пригоди капітана Врунгеля», «Пригоди Петрика П'яточкіна».

Методи і засоби роботи: вербальний, наочний, пояснювально- ілюстративний, пошуковий, метод ситуації успіху, емоційного впливу

Види діяльності учнів на уроці: участь у бесіді, пізнавальна, слухання, порівняння, співставлення, виконання.

Терміни і поняття: квест, мультиплікація.

Структура уроку:

1. Вхід у супроводі звучання «Пісні Петрика П'яточкіна» з м/ф «Пригоди Петрика П'яточкіна».
2. Актуалізація опорних знань.

3. Перевірка домашнього завдання.
4. Хоровий спів: «До-ре-мі» з мюзиклу «Звуки музики».
5. Українська мультиплікація. Згадуємо українські мультфільми.
6. Аналіз відео фрагментів (серіал про козаків).
7. Аналіз музичних творів (опера «Муха-Цокотуха» з м/ф «Доктор Айболить»).
8. Закріплення вивченого матеріалу.
9. Домашнє завдання: запропонувати ідею комп'ютерної гри за сюжетом мультфільму «Острів скарбів».
10. Підсумок уроку.
11. Вихід учнів з класу під звучання «Пісні Петрика П'яточкіна» з м/ф «Пригоди Петрика П'яточкіна».

Хід уроку

I. Організаційний момент.

1. Під звучання «Пісні Петрика П'яточкіна» учні входять до класу.
2. Музичне вітання.

II. Актуалізація опорних знань.

Вчитель. Діти, давайте пригадаємо про що йшла мова на минулому уроці.

Учні. Ми знайомилися з кіномистецтвом.

Вчитель. Так. Отже, назвіть основні види кіномистецтва.

Учні. Ігрове, неігрове, мультиплікаційне кіно.

Вчитель. Добре. А як поєдналися види мистецтв у кінематографі?

Відповіді учнів.

Учитель. Чи може існувати кіномистецтво без музики й літератури, і чому?

Відповіді учнів.

Вчитель. Порівняйте мюзикл з оперою і балетом, визначте спільне і відмінне.

Учні.

III. Перевірка домашнього завдання.

Вчитель. На минулому уроці я просила вас створити сценарій короткометражного кінофільму про музику за картиною Марисі Рудської «Музична історія». Цікаво, чи впоралися ви з завданням?

Учні. Нам було нелегко.

Вчитель. Бачите, не така-то легка справа писати сценарій. Я пропоную бажаючим зачитати свої варіанти, а ми спробуємо визначити найкращий сценарій.

Учні зачитують свої домашні завдання. Колективно визначаються переможці конкурсу.

IV. Хоровий спів.

Вчитель. Пропоную повторити пісню «До-ре-мі», яку ми почали розучувати на минулому уроці. Звідки ця пісня?

Учні. З мюзиклу Р. Роджерса «Звуки музики».

Вчитель. Молодці. Отже, почнемо.

Помірно
mf

Sоль, до, ля, фа, мі, до, ре.

Sоль, до, ля, сі, до, ре, до.

V. Вивчення нового матеріалу.

Вчитель. У дитячій пісні співається: «Що ми знаєм назубок навіть краще, ніж урок? — Мультики!». Справді, дітям будь-якого віку дуже подобається дивитися мультфільми. Але і дорослим також. Як на вашу думку, чому?

Учні. Бо вони приносять задоволення, піднімають настрій.

Вчитель. Прекрасні мультфільми для дітей створюють українські аніматори. Подивіться на кадри презентації та назвіть знайомі вам мультфільми.

Відповіді учнів.

Вчитель. Щоліта Україна та Росія проводить міжнародний фестиваль анімаційних фільмів «КРОК». На фестивалі свої нові роботи представляють режисери-мультиплікатори різних країн світу. А я вас хочу познайомити з новим українським мультсеріалом, який складається з 26 серій та розповідає про найрізноманітніші куточки України. Він називається «Моя країна – Україна». Уважно подивіться кадри з серіалу та спробуйте визначити місця нашої Батьківщини, про які йдеться мова в цих фрагментах. А ще зверніть увагу на музичний супровід мультфільму.

DVD. *Фрагменти мультсеріалу «Моя країна – Україна»*

Вчитель. Як на вашу думку, чи вдало підібрано музичний супровід до мультфільму, посніть чому?

Відповіді учнів.

Вчитель. А які місця України ви впізнали на кадрах?

Відповіді учнів.

Вчитель. Ви сьогодні називали свої улюблені українські мультфільми і серед них одним з перших прозвучав «козацький серіал». Це не дивно, бо дев'ять історій про пригоди українських козаків дійсно захоплюють і великий і малих глядачів цікавими сюжетами, народним гумором та українськими мелодіями, що весь час супроводжують події на екрані. Автор сценарію і режисер цих короткометражних фільмів – Володимир Дахно.

Музику до мультфільмів створювали відомі українські композитори Мирослав Скорик, Борис Буєвський, Володимир Губа, Ігор Поклад.

Вчитель. Головними героями всіх фільмів є троє запорозьких козаків Грай,

Око і Тур. У фільмах вони завжди безіменні, адже відсутні діалоги і будь-який текст, за винятком вступного або заключного тексту «від автора». Проте і без слів усе стає зрозумілим, бо всі сцени й дії легко прочитуються. Козаки різні і за зовнішністю, і за характерами. Як би ви охарактеризували кожного з них?

Учні. Грай — хитрий і розважливий, Око — бадьорий і войовничий, Тур — сором'язливий і сентиментальний.

Вчитель. Згідно із сюжетами герої потрапляють в неймовірні ситуації, пригоди, вони зустрічаються з людьми з різних країн і епох — мушкетерами, античними богами й олімпійцями, навіть з інопланетянами. За відсутності тексту в мультфільмі значно зростає виразна роль музичного супроводу. При створенні музики композитори намагаються кожен характерний рух персонажів підкреслити ритмічно або зміною темпу, гучності. Стрибок, падіння, удар, наскок тощо припадає на сильну долю, і ці дії ще й підкреслюються, наприклад, ударом барабана чи литавр. Мирослав Скорик використовує вокаліз.

DVD. Фрагмент м/ф «Як козаки куліш варили»

Вчитель. Ігор Поклад — пісню (в останній серії).

DVD. Фрагмент м/ф «Як козаки в хокей грали»

Вчитель. Величезна роль оркестру, який завжди виразно реагує на події. У всіх серіях можна почути інтонації українських народних пісень, танців, маршів.

DVD. Фрагменти м/ф «Як козаки на весіллі гуляли», «Як козаки мушкетерам допомагали».

Вчитель. За мотивами серіалу зроблена гра-квест «Як козаки Мону Лізу шукали». Квест – пригодницька гра, один з основних жанрів комп'ютерних ігор, що вимагають від гравця рішення розумових завдань для просування за сюжетом. Мультфільм «Доктор Айболить» створено режисером Давидом Черкаським за мотивами казок Корнія Чуковського, музику написав Георгій Фіртіш. Цікавий момент фільму — виконання опери «Муха-Цокотуха», з якою виступає всесвітньо відома трупа солістів-вокалістів у супроводі грамофона під керуванням знаменитого маестро Бармаліні.

DVD. Фрагмент м/ф «Доктор Айболить» (опера «Муха-Цокотуха»).

Вчитель. Охарактеризуйте музику, яка звучить в цьому фрагменті мультфільму.

Відповіді учнів.

VI. Домашнє завдання.

Вчитель. Анімаційний фільм режисера Д. Черкаського, до речі, нашого земляка, він народився в м. Шпола Черкаської області, «Острів скарбів» за мотивами однойменного роману Р. Л. Стівенсона про пошуки скарбів легендарним піратом Флінтом знято в манері сучасних ігрових епізодів із мальованою мультиплікацією. На основі сюжету мультфільму написано сценарій мюзиклу, музику якого створив композитор Володимир Бистряков. У ньому 12 музично-пластичних номерів і 12 пісень, частина з яких зовсім нова, але є кілька відомих з мультфільму.

DVD. Фрагмент мультфільму «Острів скарбів».

Вашим домашнім завданням буде запропонувати ідею комп'ютерної гри за сюжетом мультфільму «Острів скарбів», добре продумайте, якою музикою її доцільно озвучити.

VII. Підсумок уроку. Вчитель. Отже сьогодні ми закінчили знайомство з наймолодшою музою – кіномистецтвом. Ви дізналися багато цікавого і про історію кіномистецтва, і про українську мультиплікацію, і добре знаєте, яке велике значення має музика для того, щоб створити справжній шедевр кіномистецтва. Ви добре попрацювали, були активними, уважними, а тому оцінки такі..... Дякую за увагу. На все добре.

Л.І. Кузьменко,
заступник директора з навчально-виховної роботи мистецького
відділу Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату
з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-
естетичного профілю Черкаської обласної ради

Урок 20

Тема. Ансамбль: у єдності – гармонія.

Мета:

1. Навчальна: виявити характерні риси ансамблевого виконання, познайомити з різновидами ансамблів за жанрами, складом, манерою виконання;
2. Виховна: виховувати естетичний смак, інтерес, любов до музики, найкращі моральні якості учнів;
3. Розвиваюча: розвивати творчу активність, музичну пам'ять, слух при слуханні музичних прикладів, спостережливість.

Тип уроку: введення в тему.

Обладнання :

Портрети: А. П'яццолла, Р. Паулс;
аудіозаписи – Р. Паулс «Золоте весілля» (мінус);
відеозаписи – фрагменти виступів ансамблів «Піккардійська терція», «Зозуленька», «Київські солісти», Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського, Буковинського ансамблю пісні і танцю, тріо гітаристів, джаз-бенду, ВІА «Земляне», ;
ілюстрації – А. Менцель «Концерт у Сан-Сусі», фото вокального ансамблю «Піккардійська терція», Національного камерного ансамблю «Київські солісти», Буковинського ансамблю пісні і танцю, ансамблю «Зозуленька», ВІА «Смерічка», джаз-бенду, рок-гурту.

Методи і засоби роботи: вербальний, наочний, пояснювально- ілюстративний, метод ситуації успіху, емоційного впливу

Види діяльності учнів на уроці: участь у бесіді, пізнавальна, слухання, порівняння, співставлення, виконання.

Терміни і поняття: віртуоз, естрадний танець, ансамбль.

Структура уроку:

1. Вхід у супроводі звучання пісні «Старенький трамвай» у виконанні вокального ансамблю «Піккардійська терція».
2. Музичне вітання.
3. Повідомлення теми уроку.
4. Актуалізація опорних знань.
5. Відомості про різні значення слова «ансамбль».
6. Гра «Асоціації».
7. Знайомство з вокальними ансамблями.
8. Розучування пісні Р. Паулса «Золоте весілля».
9. Знайомство з інструментальними, хореографічними, вокально-хореографічними ансамблями.
10. Закріплення вивченого матеріалу.
11. Підсумок уроку. Домашнє завдання.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

1. Під звучання пісні «Старенький трамвай» у виконанні вокального ансамблю «Піккардійська терція» учні входять до класу.

2. Музичне вітання.

II. Повідомлення теми уроку.

Вчитель. (читає вираз з екрану):

«Співати разом, це не значить разом, це разом відчувати, думати, мріяти, одними словами і однією, покладеною на музику пристрасною» (мудрість світу).

Про що, на вашу думку, цей вираз?

Учні. Про вокальний ансамбль.

Вчитель. Так, але цей вираз дуже добре підійде і до розмови про інструментальний ансамбль. Отже, ви зрозуміли, що мова на сьогоднішньому уроці дійсно піде про ансамбль, його різновиди і про різні значення цього слова.

II. Актуалізація опорних знань.

Вчитель. Мабуть, немає людини, якій не доводилося б співати або ж грати разом з іншими. Ми з вами в першому семестрі вже знайомилися з колективами музикантів та співаків, то ж давайте згадаємо, якщо виконавців багато, як називається такий колектив у вокальній музиці?

Учні. Хор.

Вчитель. Так. А в інструментальній?

Учні. Оркестр.

Вчитель. Молодці. Але сьогодні нашим завданням є визначити що ж таке ансамбль? Ансамбль означає спільне, колективне виконання. Це загальне поняття. Передусім воно має на увазі наявність музики, написаної для спільного виконання.

В залежності від кількості виконавців, ансамбль називають дуєтом (для двох виконавців), тріо або терцетом (для трьох), квартетом (для чотирьох), квінтетом і т.д.

Ансамблем називається не тільки твір, написаний для декількох інструментів, але і склад виконавців, для якого він призначений. Багато ансамблів мають строго певну кількість учасників. Наприклад, вокальні і фортепіанні дуети, інструментальні тріо або квартети.

І, нарешті, слово ансамбль має ще одне значення. Уявіть собі, що співачка з ніжним сріблястим голосом співає романс, а піаніст, який їй акомпанує, грає занадто голосно і важко. Про таке виконання можна сказати, що у співачки і поганий ансамбль. Зате, яку високу насолоду отримуєш, слухаючи, як голос і рояль ніби зливаються в одне ціле і акомпанемент продовжує, «доспіває», коли замовкає співак, і навіть тембр рояля здається схожим на теплий, наповнений глибоким почуттям людський голос. Тоді хочеться вигукнути: «Який чудовий ансамбль!»

III. Гра «Асоціації»

Вчитель. Я пропоную вам пограти в гру «Асоціації». Перед вами визначення слова «ансамбль». Уважно прочитайте його та підберіть слова із запропонованих мною, які найбільше пов'язані, на вашу думку, зі словом «ансамбль».

Ансамбль – художньо злагоджене, дружнє виконання музичного твору або склад виконавців.

Слова-асоціації - склад, творчість, інструмент, учасник, співзвуччя, злагодженість, соло, хор, джаз, арія, керівник, репетиція, театр.

Учні виконують завдання

IV. Мотивація навчальної діяльності.

Вчитель. Отже, що таке ансамбль ми з вами з'ясували. А тепер познайомимося з різними видами ансамблів за складом, жанрами, манерою виконання.

А розпочати наше знайомство я пропоную з вокального секстету «Пікардійська терція» зі Львова, який уже понад 20 років виступає не лише в нашій країні, а й за кордоном, співаючи не лише класичні твори, а й обробки українських народних пісень, сучасну музику. Скажіть будь ласка, скільки ж учасників в ансамблі «Пікардійська терція», якщо це секстет?

Учні. Шість.

Вчитель. Вірно. Давайте послухаємо у виконанні цього ансамблю пісню «Старенький трамвай» та визначимо як виконується пісня – акапельно чи з супроводом.

DVD. «Старенький трамвай» у виконанні «Пікардійської терції».

Вчитель. У столиці Латвії Ризі в центрі старовинної площі біля знаменитого Домського собору розташований Будинок радіо. Протягом багатьох років тут у робочому кабінеті головного редактора, відомого композитора Раймонда Паулса відбувалися репетиції вокального ансамблю «Дзегузїте» («Зозуленька»). Знаменитий Маестро не лише створював пісні для дітей, а й імпровізував разом зі співаками, яким було від 3 до 13 років, розсвічуючи народні мелодії сучасними ритмами так, що юні вокалісти починали невимушено пританцьовувати.

DVD. Пісня «Золоте весілля» у виконанні вокального ансамблю «Зозуленька»

Вчитель. Чи сподобалася вам ця пісенька?

Учні. Так.

Вчитель. Тоді давайте і ми з вами розучимо її.

V. Розучування пісні. Сл. І. Резніка, муз. Р. Паулса «Золоте весілля»

Вірші І. Резніка Музика Р. Паулса

Жваво, рухливо

До ба - бу - сі і до ді - ду - ся
зі - бра - лась у дім ро - ди - на вся,
і сьо - год - ні «Гір - ко!» ім кри - чать
со - рок прав - ну - ків і двад - цять п'ять вну - чат.
На - ши ба - бу - ся із ді - ду - сем,
Про - си - мо вас по - руч сіс - ти.
На - ши ба - бу - ся із ді - ду - сем —
Пер - ши в ор - кес - трі со - лис - ти.
На - ши ба - бу - ся із ді - ду - сем —

VI. Знайомство з видами ансамблів.

Вчитель. Продовжимо знайомство з ансамблями та поговоримо зараз про інструментальні ансамблі. В *інструментальних ансамблях* менше виконавців, ніж в оркестрі. Вони можуть грати на інструментах однієї групи, як, наприклад,

струнний ансамбль або ансамбль духових інструментів, а можуть поєднувати різні групи. Експериментуючи тембрами, композитори створювали найрізноманітніші інструментальні ансамблі.

Усі музичні колективи з невеликою кількістю учасників зазвичай називають *камерними ансамблями*. Вони розрізняються залежно від складу інструментів. Наприклад, струнне тріо або фортепіанне тріо — це зовсім різні за тембровим звучанням ансамблі, хоч у їх складі й однакова кількість виконавців.

Я хочу познайомити вас з відомим українським колективом Національним камерним ансамблем «Київські солісти». За поширення вітчизняної камерної музики колектив отримав звання «Посол української культури у світі». Цей ансамбль є співorganizатором і основним учасником щорічного Міжнародного фестивалю «Мистецтво камерної гри». Хочу запропонувати вам послухати у виконанні ансамблю «Київські солісти» твір аргентинського композитора Астора П'яццолли «Лібертанго». Для порівняння прослухайте цей же твір у виконанні тріо гітаристів та скажіть як змінюється музика залежно від тембрів інструментів?

DVD. А. П'яццолла. *Лібертанго* у виконанні Національного камерного ансамблю «Київські солісти» та тріо гітаристів.

Відповіді учнів.

Вчитель. В естрадній музиці популярності набули *вокально-інструментальні ансамблі* (VIA). Учасники таких ансамблів співають пісні й одночасно акомпанують собі на електромузичних інструментах (гітарах) і ударних.

DVD. VIA «Земляне».

Вчитель. Для невеликих колективів виконавців у рок-музиці застосовують назву — *рок-гурт*, а в джазовій — *джаз-бенд*. До складу джаз-бенду входять духові й ударні інструменти, обов'язково фортепіано і саксофон. Зародилася джазова музика в середовищі афроамериканців, її не сплутаєш ні з якою іншою завдяки характерним мелодіям і ритмам.

Рок-гурт

Джаз-бенд

DVD. *Джаз-бенд*

Вчитель. Отже, будь-який музичний ансамбль складається з колективу музикантів, об'єднаних спільним виконанням музики. Ми говорили вже про те, що слово *ансамбль* уживається і на означення злагодженого виконання групою виконавців того чи іншого твору. Музиканти-професіонали добре знають: щоб співати або грати в ансамблі, треба навчитися уважно слухати інших, навіть, якщо ти соліст-*віртуоз*, тоді звучання буде злагодженим. Доречі, хто може сказати, що таке віртуоз?

Учні. Музикант, який дуже добре грає.

Вчитель. Так, слово *віртуоз* означає виконавець, який досяг високої технічної майстерності. Нарешті й самі твори, які виконуються будь-яким колективом, також називаються ансамблем або ансамблевою музикою. Отак виникає багато значень у цього звичного для нас слова, коли йдеться про музику!

Хореографічний ансамбль, як і музичний, має свої різновиди. Залежно від видів танців існують ансамблі народного, класичного, естрадного, спортивного танцю, ансамбль танцю модерн, які відрізняються своєю особливою хореографічною мовою. Наприклад, естрадний танець – вид сценічного танцю, невелика сценка, хореографічна мініатюра, яка включає ексцентрику, акробатику. Що таке акробатика ви знаєте, а от слово «ексцентрика» в

мистецтві означає комедійне або пародійне зображення дійсності, засноване на спеціальному порушенні послідовності, взаємозв'язку між діями, явищами, а також використання предметів в незвичних для них функціях, наприклад, використання пляшок, сковорідок, каструль і т.д. в якості музичних інструментів.

DVD. *Естрадний танець, народний танець.*

Вчитель. Ви подивилися два фрагменти виступів хореографічних колективів різних жанрів. Скажіть, виступи яких хореографічних ансамблів доводилося бачити вам? Які танці вони виконували? Які з них краще запам'яталися і чому?

Відповіді учнів.

Вчитель. Вокально-хореографічні ансамблі, або ансамблі пісні і танцю — це самодіяльні або професійні колективи, у творчості яких поєднуються різні види мистецтв: музика, хореографія, елементи театралізації. Нерідко вони організовуються при обласних філармоніях з метою збереження і поширення фольклору певного регіону.

Один із кращих колективів України, що пропагує народну творчість — Заслужений академічний Буковинський ансамбль пісні і танцю. Під орудою Андрія Кушніренка, який майже півстоліття очолював цей ансамбль, колектив досяг такого високого професійного рівня, який дає змогу виконувати і класичний репертуар, і фольклорні твори, насамперед — насичені колоритом рідного краю.

DVD. *Степан Сабадаш «Марічка» у виконанні Буковинського ансамблю пісні і танцю.*

VII. Закріплення.

Вчитель. Отже давайте закріпимо знання, отримані на сьогоднішньому уроці, відповівши на такі питання:

1. Поясніть значення терміна «ансамбль» у музичному мистецтві.
2. Які ви знаєте види музичних ансамблів? Наведіть приклади.
3. Які існують хореографічні ансамблі залежно від виду танцю?
4. Як ви розумієте значення слова «віртуоз»?
5. З якими колективами ви сьогодні познайомилися?
6. Визначте вид ансамблю на картині.

VIII. Підсумок уроку. Домашнє завдання:

Вчитель. Підведемо підсумок уроку. Сьогодні ми познайомилися з поняттям «ансамбль» в різних його значеннях. Дізналися про вокальні, хореографічні, вокально-хореографічні ансамблі, їх особливості на прикладі українських колективів. Послухали твори А. П'яцолли, Р. Паулса, С. Сабадаша. На наступних уроках ми продовжимо тему «Ансамбль: у єдності – гармонія», а домашнім завданням вам буде дізнатися, які професійні і дитячі ансамблі пісні й танцю є в нашій області. Отже, дяку за урок, до побачення.

Л. І. Кузьменко,

заступник директора з навчально-виховної роботи мистецького відділу Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-естетичного профілю Черкаської обласної ради

Урок 21

Тема. Час новітній створює красу. Телебачення: погляд у світ.

Мета:

1. Навчальна: представити учням різноманітний, дивовижний світ телебачення, як синтетичного виду мистецтва;
2. Виховна: виховувати моральне відношення до культурних цінностей, пробуджувати творчу активність, усвідомлення зв'язків різних видів мистецтв між собою та з життям;
3. Розвиваюча: введення учнів в світ мистецтва, емоційно пов'язаного зі світом їх особистих спостережень, переживань, роздумів, розвиток діалогічного та монологічного мовлення.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання :

Портрети: Поль Моріа;

відеозаписи – естрадно-симфонічний оркестр Ж.-Ж. Жюстафре, музичні заставки до телепередач «У світі тварин», «В гостях у казки», «Вусолапохвіст», «Вечірня казка», «Футбольний уїк-енд», «АБВГедейка»;

ілюстрації – Оксана Збруцька «Веселка»; заставки телепередач «Вусолапохвіст», «Україна має талант», «Футбольний уїк-енд», дитяче Євробачення.

Методи і засоби роботи: вербальний, наочний, пояснювально- ілюстративний, метод ситуації успіху, емоційного впливу.

Види діяльності учнів на уроці: участь у бесіді, пізнавальна, слухання, порівняння, співставлення, виконання.

Терміни і поняття: телебачення, естрада, відеокліп.

Структура уроку:

1. Вхід: у супроводі звучання композиції «Жайворонок» у виконанні оркестру Поля Моріа учні входять до класу.
2. Музичне вітання.
3. Актуалізація опорних знань.
4. Тест «Ансамбль: у єдності гармонія».
5. Повідомлення теми уроку.
6. Мотивація до навчання: екранні мистецтва.

7. Відомості про телебачення як вид мистецтва.
8. Хоровий спів. «Веселка», сл. А. М'ястківського, муз. Б. Степаненка.
9. Закріплення вивченого матеріалу.
10. Підсумок уроку.
11. Домашнє завдання.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

1. Під звучання композиції «Жайворонки» (у виконанні оркестру Поля Моріа) учні входять до класу.

2. Музичне вітання.

II. Актуалізація опорних знань.

Учитель. Діти, давайте згадаємо загальну тему, яку ми вивчаємо на протязі II семестру.

Учні. Синтез і взаємодія мистецтв.

Учитель. Так. А що ж означає ця фраза? Як пояснити, що таке синтез і взаємодія мистецтв?

Учні. Це значить, що багато жанрів виникло в результаті поєднання декількох видів мистецтв, наприклад, балет – це поєднання літератури, музики і хореографії, кіномистецтво – це поєднання літератури, театру, музики і образотворчого мистецтва.

Учитель. Молодці. Тоді питання таке. На протязі останніх трьох уроків ми говорили про ансамбль. Як пов'язана ця тема із загальною темою «Синтез і взаємодія мистецтв»?

Учень. Слово «ансамбль» ми розглядали в декількох значеннях: музика, написана для декількох виконавців, музичний або хореографічний колектив, який складається з декількох виконавців та злагоджене виконання. Але про який би ансамбль ми не говорили, скрізь присутнє поняття взаємодії мистецтв.

Учитель. Відповідь чудова, а для того, щоб ви ще раз в цьому переконалися, пропоную невелике тестове завдання.

III. Тест «Ансамбль: у єдності гармонія».

1. Музичний колектив з невеликою кількістю учасників:
 - а) інструментальний ансамбль;
 - б) камерний ансамбль;
 - в) вокально-хореографічний ансамбль;
 - г) джаз-бенд.
2. Септет - це ансамбль, який складається з:
 - а) трьох виконавців;
 - б) восьми виконавців;
 - в) чотирьох виконавців;
 - г) семи виконавців.
3. Автор симфонічної поеми «Фонтани Риму»:
 - а) Г. Гендель;
 - б) О. Респігі;
 - в) Ф. Шопен;
 - г) Р. Шуман.
4. Самба - швидкий, запальний танець, який виконують на:
 - а) венеціанському карнавалі;
 - б) бразильському карнавалі;
 - в) карнавалі в Ніщі;
 - г) колумбійському карнавалі.
5. Вокально-хореографічні ансамблі - це колективи, у творчості яких поєднуються різні види мистецтва:

- а) музика, пантоміма, хореографія;
- б) акробатика, музика, література;
- в) музика, хореографія, елементи театралізації;
- г) хореографія, музика.

IV. Повідомлення теми уроку.

Учитель. Ви добре впоралися із завданням, а зараз дайте, будь ласка, відповідь на таке питання: чи можна уявити життя сучасної людини без телебачення?

Учні. Ні. Ми дивимося телевизор майже щодня.

Учитель. Звичайно. Популярність цього наймолодшого екранного виду мистецтва величезна, тому вивчаючи сучасні види мистецтва, ми не можемо не звернути увагу на телебачення. Отже, тема нашого сьогоднішнього уроку – «Телебачення – погляд у світ».

V. Мотивація до навчання.

Учитель. Говорячи про телебачення, я назвала його екранним видом мистецтва. А які ще види екранного мистецтва ми вчили?

Учні. Кіно, анімація.

Учитель. Так. Екранні види мистецтва – це види мистецтва, які доносять людям інформація з кіноекранів чи телеекранів. Скажіть, чи можна назвати телебачення синтетичним жанром мистецтва, якщо так, то які види мистецтва воно поєднує?

Учні. Так. Телебачення – це синтетичний вид мистецтва, воно поєднує, мабуть усі існуючі види мистецтва, залежно від телепрограми.

Учитель. Але телебачення – це не тільки мистецтво, а й складна сучасна техніка, засіб швидкого поширення інформації. А чому, на вашу думку, телебачення таке популярне?

Відповіді учнів.

VI. Відомості про телебачення як вид мистецтва.

Учитель. Отже, головне призначення телебачення – інформувати, навчати, розважати. Телебачення має лише йому притаманні засоби виразності. Це зображення і звук, можливості яких значно посилюються сучасними комп'ютерними технологіями. Вплив на людину здійснюється завдяки документальності відтворюваних подій, безпосередньому зверненню до глядача, імпровізації під час прямого ефіру. Отже, телебачення — це синтетичний вид мистецтва, який має свою особливу художньо-образну мову, що характеризує його як «вікно у реальність». Як і в інших видах мистецтва, на телебаченні виникли власні жанри:

репортаж, інтерв'ю, виступ, відеосюжет (провідна мета — інформувати глядача);

телефільм і телесеріал, ток-шоу, телегра (головне завдання — розважати публіку).

Телепередачі до ефіру готують багато людей творчих професій: телережисер, телеоператор, телеведучі, художній і музичний редактори та ін.

Я пропоную вам переглянути заставки до телепередач і визначити їх теми.

DVD. *Заставки до телепередач «Вусолапохвіст», «Футбольний уїк-енд», «АБВГДейка», «Вечірня казка», «В гостях у казки».*

Відповіді учнів.

Учитель. А тепер давайте згадаємо, які ви знаєте передачі на тему мистецтва.

Відповіді учнів.

Учитель. Добре. Ви, мабуть, помітили, що немає жодної передачі, де б не було музичного оформлення. Пригадайте, яка музика звучить під час популярних телепередач.

Відповіді учнів.

Учитель. Отже, з ваших відповідей зрозуміло, що з телеекранів здебільшого звучить легка, пісенна або танцювальна музика, яка легко сприймається будь-якою аудиторією. Така музика називається естрадною. Тобто естрада, це різновид сценічного мистецтва, розрахований на сприйняття масовою аудиторією. Програма естрадного концерту може поєднувати різноманітні номери: музичні, хореографічні, літературно-театральні, циркові. Отже, багатожанрова за своєю природою естрада пов'язана з багатьма видами мистецтва. Ще одним значенням слова «естрада» є сцена для виступів музикантів, акторів, промовців, але ми сьогодні будемо говорити все ж про естраду як жанр мистецтва.

Зазвичай розважальну музику — пісенну і танцювальну — виконують під акомпанемент *естрадно-симфонічного* оркестру або ансамблю. До естрадного оркестру поряд із інструментами, традиційними для симфонічного оркестру, включаються також саксофони, електрогітари, ударна установка, фортепіано.

DVD. Відеофрагмент виступу естрадно-симфонічного оркестру Ж.-Ж. Жюстафре.

Учитель. Ви подивилися відеофрагмент виступу французького естрадно-симфонічного оркестру під керівництвом Ж.-Ж. Жюстафре. Ще одним яскравим прикладом естрадної музики, взаємопроникнення легких і серйозних жанрів, є творчість теж французького колективу - Гранд-оркестру під керівництвом Поля Морія. Музика у виконанні цього колективу є дуже популярною. Подивіться заставку до однієї з телепередач, де використано композицію у виконанні оркестру Поля Морія та може хтось може сказати, що це за передача?

DVD. «Жайворонок» у виконанні оркестру Поля Морія (музична заставка до телепрограми «У світі тварин»)

Учні. Це заставка до телепередачі «У світі тварин».

Учитель. Так. Охарактеризуйте загальний емоційний колорит музики, темброві особливості звучання оркестру. Наскільки музика вдало передає тематику телепередачі?

Відповіді учнів.

Учитель. Взагалі, такі короткометражні музичні композиції, де органічно поєднується музика та сюжет називаються відеокліпами. Отже, давайте запишемо до нашої мистецької скарбнички: *відеокліп* — короткометражний різновид екранних мистецтв зі спецефектами. Застосовується найчастіше для ілюстрування музичних композицій, для показу на телебаченні, в рекламі.

DVD. Відеокліп

VII. Хоровий спів.

Учитель. А зараз пропоную вам розучити ніжну, легку, весняну пісеньку українських авторів А. М'ясківського та Б. Степаненка «Веселка».

Помірно, легко

Я бар-вис-та ве-се-лоч-ка, ма-ю сім ко-льо-рів,
за-сві-ти-лась над се-ла-ми, над лі-са-ми в го-рі. Жи-ту жов-то-го
ко-льо-ру по-да-ру-ю в жи-т-ті ва,
со-ко-ви-то зе-ле-но-го не-хай візь-ме тра-ва.

Нагадування про правильну посадку під час співу.

Розспівування.

Знайомство з піснею. Слухання пісні у виконанні вчителя та кількох попередньо підготовлених учнів у супроводі музичного інструменту.

Розучування слів.

Розучування мелодії (у супроводі музичного інструменту).

VIII. Закріплення.

Учитель. У наші дні музична естрада із концертних залів вийшла на площі й стадіони, стала масовим видовищем. Найпопулярніші естрадні мелодії, що звучать навколо нас і швидко запам'ятовуються, отримали назву шлягер. Вони часто звучать у радіо- та телепрограмах, поширюються у вигляді дисків, відеокліпів. Величезні аудиторії збирають сольні концерти відомих співаків — зірок естради. Отже, як бачите, естрадне мистецтво – це популярний вид мистецтва, який люблять мільйони людей. Для закріплення знань, отриманих на сьогоднішньому уроці, пропную вам декілька питань:

1. Яке значення телебачення в житті людини? Чим воно відрізняється від мистецтва театру і кіно?
2. Назвіть види мистецтв, які поєднуються в естрадних програмах.
3. Які естрадні або естрадно-симфонічні оркестри вам доводилося чути? Де саме? Яку музику вони виконували?
4. Поміркуйте, до яких телепередач можуть стати музичними заставками пісні, що ви їх співали протягом року.

Відповіді учнів.

IX. Підсумок уроку. Оцінювання.

Учитель. Дякую за відповіді, бачу, що тема сьогоднішнього уроку була цікавою для вас. Ви багато нового дізналися про телебачення, естрадну музику, розучили нову пісню, отже, добре попрацювали, тому маєте гарні оцінки...

X. Домашнє завдання.

Учитель. Подивіться кліпи (за вашим вибором) і визначте, який із них є найвдалішим щодо відповідності музики. Обговоріть із однокласниками і запропонуйте телепрограму для дітей про природу, до якої могла б стати музичною заставкою пісня «Веселка».

Л. І. Кузьменко,

заступник директора з навчально-виховної роботи мистецького відділу Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-естетичного профілю Черкаської обласної ради

Урок 22

Тема. Час новітній створює красу. Електронна музика.

Мета:

1. Навчальна: формувати уявлення учнів про сучасний розвиток музичного мистецтва, ознайомити з електронними музичними інструментами;
2. Виховна: виховувати моральне відношення до культурних цінностей, пробуджувати творчу активність, усвідомлення зв'язків різних видів мистецтв між собою та з життям;
3. Розвиваюча: введення учнів в світ мистецтва, емоційно пов'язаного зі світом їх особистих спостережень, переживань, роздумів, розвиток діалогічного та монологічного мовлення.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання :

Портрети: Карлхайнц Штокхаузен, Ісао Томіта;
відеозаписи – композиція групи «Спейс», відеознайомство з електронними інструментами, фрагмент м/ф «Про мишеня, яке хотіло стати сильним», М.П. Мусоргський «Картинки з виставки» («Гном», «Старий замок», «Балет курчат, що не вилупилися» в класичному виконанні та у виконанні Ісао Томіта;
ілюстрації – електронні музичні інструменти.

Методи і засоби роботи: вербальний, наочний, пояснювально- ілюстративний, метод ситуації успіху, емоційного впливу

Види діяльності учнів на уроці: участь у бесіді, пізнавальна, слухання, порівняння, співставлення, виконання.

Терміни і поняття: електронна музика.

Структура уроку:

1. Вхід: у супроводі звучання композиції у виконанні гурту «Спейс» учні входять до класу.
2. Музичне вітання.
3. Повідомлення теми уроку.
4. Мотивація навчальної діяльності.
5. Відомості про електронні музичні інструменти.
6. Знайомство з музикантами, легендами музичної електроніки.
7. Перевірка домашнього завдання.
8. Хоровий спів: «Веселка», «Про що мріє мишенятко».
9. Закріплення вивченого матеріалу.
10. Підсумок уроку.
11. Домашнє завдання.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

1. Під звучання композиції у виконанні гурту «Спейс» учні входять до класу.
2. Музичне вітання.

II. Повідомлення теми уроку.

Вчитель. На цьому уроці ми продовжимо розмову про сучасне музичне мистецтво і я познайомлю вас із сучасними музичними інструментами. Розвиток техніки змінює палітру музичного мистецтва. Найчастіше в наш час у кіно та із телеекранів звучить сучасна музика у виконанні *електронних інструментів*— електрогітар, синтезаторів, комп'ютерів. З появою електронно-акустичної апаратури виникають нові можливості для композиторів і виконавців. Зароджується новий напрям мистецтва — *електронна музика*. У ній особливу роль відіграють темброві і фактурні барви, колористичні ефекти, які виникають завдяки експериментуванню з різними звучаннями. Отже, тема сьогоднішнього уроку: електронна музика.

III. Мотивація навчальної діяльності.

Вчитель. Скажіть, будь ласка, які електронні музичні інструменти, можливо, вам уже відомі.

Учні. Синтезатор, електрогітара.

Вчитель. Так, це найбільш розповсюджені музичні інструменти. Але я хочу розширити ваші знання та познайомити ще з деякими дуже цікавими електронними музичними інструментами, їх технічними, тембровими можливостями.

IV. Відомості про електронні музичні інструменти.

DVD. *Електронні музичні інструменти. Звучання.*

Вчитель коментує кожен музичний інструмент, що з'являється на відео.

Лазерна арфа - електронний музичний інструмент, що являє собою кілька лазерних променів, які перекривають, за аналогією з щипками струн звичайної [арфи](#).

Сконструйована німецьким винахідником Бернардом Зайнером в квітні [1981](#) року і початково була досить небезпечною через значну потужність застосовуваного [лазера](#). Для уникнення травм при грі на інструменті використовувались спеціальні окуляри та рукавиці з азбесту. Пізніше стали застосовувати слабші, безпечніші лазери.

Вокодер. Електронний музичний інструмент, кодувальник голосу, пристрій синтезу мови на основі довільного сигналу.

Хвилі Мартено (електрофон), сконструйований Морісом Мартено в 1928. Хвилі Мартено — гомофонічний (одноголосний) інструмент, однак можливість моделювання звуку рухом тіла давала йому цінну для інструменталістів еластичність. Хвилі Мартено обладнані клавіатурою фортепіанного типу (7 октав) та додатковими пристроями, що дозволяють відтворювати ефекти *glissando* та *vibrato*.

Драм-машина — електронний пристрій, використовується для створення та редагування повторюваних музичних фрагментів. Є звуковим пристроєм з тембрами ударних інструментів і готовими запрограмованими одно- або двотактовими ритмічними малюнками в різних музичних стилях (джаз-, рок-, поп-музики).

Континуум — електронний музичний інструмент, являє собою неопрену робочу поверхню. Має дуже широкі можливості: може змінювати висоту звука, виконувати слайди, вібрато, «округляти» висоту звука. Залежно від сили натиску та положення пальців по вертикалі змінювати тембр інструменту, силу звучання ноти.

Реактейбл – електроакустичний електронний музичний інструмент. Вимагає точної координації рухів, але виробник запевняє, що оволодіти ним може навіть дитина. Грати на реактейблі можна вдвох, втрійох і навіть командою. Поверхня реагує на дотик.

Синтезатор. Синтезатор — електронний музичний інструмент, який синтезує звуки за допомогою генераторів звукових хвиль. Інструмент має кілька різновидів: цифрові, віртуальні, аналогові. Синтезатор у вигляді корпусу з клавіатурою називається клавішним синтезатором. Різновид цифрових інструментів — домашній синтезатор — призначений для

аматорського музикування і доступний навіть дитині. На такому синтезаторі можна співати караоке з виводом на екран тексту пісні. Натискаючи спеціальні кнопки при русі від нижніх клавіш до верхніх, музикант-виконавець може змінювати тембр, наприклад, від віолончелі до флейти, додавати за бажанням ритм ударних — барабанів чи литаврів.

Терменвокс. Для гри на терменвоксі музикант має володіти хорошим музичним слухом, під час гри музикант не торкається інструменту, тому не може фіксувати положення рук відносно нього та повинен покладатися лише на свій слух. Інструмент призначений для створення різноманітних звукових ефектів (спів птахів, свист і т.д.), які можуть знайти застосування при озвучуванні кінофільмів, в театральних постановках, циркових програмах.

Тенорі-он – музичний інструмент майбутнього. Щоб грала музика, достатньо розставляти квадратики в клітинках. До речі, щоб ви не ставили, музика виходить оригінальна та приємна.

Вчитель. Отже, як бачите, щоб створити сучасну музичну композицію, музиканти використовують дуже багато електронних музичних інструментів, які мають різні темброві можливості та дають великий простір для втілення цікавих, фантастичних задумів.

V. Знайомство з музикантами, легендами музичної електроніки.

Вчитель. Легендою музичної електроніки, піонером і лідером електронної музики вважається німецький композитор Карлхайнц Штокхаузен, автор понад трьох сотень творів у цій галузі.

DVD. *Композиція у виконанні Карлхайнца Штокхаузена.*

Вчитель. Ще один відомий музикант, який створює фантастичні електронні музичні композиції – японець Ісао Томіта. Візьмемо добре відомий вам твір російського композитора XIX ст. М.П. Мусоргського - фортепіанний цикл «Картинки з виставки». Пропоную вам прослухати два варіанти декількох п'єс з цього циклу. Перший – у класичному, звичному для вас виконанні, а другий – у виконанні Ісао Томіта.

Томіта Ісао — японський композитор, майстер кіномузики та композицій у галузі електронної музики кінця 20 ст.

Ще в шкільні роки опановував музику, яку вивчав самотужки, а потім під керівництвом декількох вчителів. Сам розпочав писати власні композиції. З 1955 р. працював в галузі музики для телебачення, театру і кіно.

Першим значним музичним досягненням Томіти була музика для команди японських гімнасток на Олімпійських іграх 1956 р., що проходили у місті Мельбурн, Австралія.

Створив власні електронні версії творів європейських композиторів («Танок сніжинок» Дебюссі, «Картинки з виставки» Мусоргського).

DVD. *«Картинки з виставки»: «Гном», «Старий замок», «Балет пташенят , що не вилупилися» в двох варіантах.*

Вчитель. Отже, ви прослухали два варіанти одного й того ж твору, і я хотіла б почути ваші враження від почутого. Чим відрізняється електронна версія від авторської та який варіант вам більше припав до душі? Чому?

Відповіді учнів. VI. Перевірка домашнього завдання.

Вчитель. Як бачите, електронна музика – це дійсно безмежні можливості для створення найфантастичніших, найоригінальніших задумів. Але мені цікаво, як ви впоралися з домашнім завданням. Нагадаємо, що я запропонувала вам підготувати на сьогодні?

Учні. Придумати телепрограму для дітей про природу, до якої могла б стати музичною заставкою пісня «Веселка».

Вчитель. Так. Отож я із задоволенням послухаю ваші варіанти такої телепрограми.

Відповіді учнів.

VII. Хоровий спів.

Вчитель. Ви добре впоралися з домашнім завданням, гарно попрацювали і зараз я пропоную вам відпочити. А що для нас є кращим відпочинком? Коли ми всі разом, дружно співаємо чудові пісні. Отже, пропоную спочатку згадати пісеньку, яку ми розучили на минулому уроці, а потім я познайомлю вас з ще однією гарною, веселою піснею.

Розспівування.

Хорове виконання пісні «Веселка». Вчитель звертає увагу на плавне ведення мелодії, фразування.

Помірно, легко

Я бар-вис-та ве-се-лоч-ка, ма-ю сім ко-льо-рів,
за-сві-ти-лась над се-ла-ми, над лі-са-ми в го-рі. Жи-ту жов-то-го
ко-льо-ру по-да-ру-ю в жни-ва,
со-ко-ви-то зе-ле-но-го не-хай візь-ме тра-ва.

Знайомство з піснею.

Вчитель. А зараз прослухайте нову пісню, яка називається «Про що мріє мишенятко». Це пісенька з м/ф «Про мишеня, яке хотіло стати сильним».

DVD. Фрагмент м/ф «Про мишеня, яке хотіло стати сильним».

Вчитель. Порівняйте пісню «Веселка», яку ми щойно виконували та нову пісеньку. Чим вони відрізняються, які засоби музичної виразності використав композитор, щоб передати характер маленького, пустотливого мишенятка?

Відповіді учнів.

Вчитель. Сьогодні ми познайомилися з багатьма електронними музичними інструментами, але найпопулярнішим серед них є синтезатор, бо він має найбільше можливостей для втілення того чи іншого задуму музиканта. Уявіть і ви себе виконавцем музики на синтезаторі. Які тембри доцільно обрати для інструментального супроводу до пісні «Про що мріє мишенятко»?

Відповіді учнів.

Вчитель. Давайте спробуємо разом заспівати цю пісню, та передати характер твору чітко, ритмічно виконуючи мелодію.

mf

Мож-на від-га-да-ти за-люб - ки За-гад-ки, се-кре-ти будь-я-кі.

Та про що ма-лень-ке ми-ше-нят-ко мрі-є — З вас ні-хто не зна, шко-ля-ри - ки.

Та про що ма-лень-ке ми-ше-нят-ко мрі-є — З вас ні-хто не зна, шко-ля-ри-ки.

Розучування слів.

Розучування мелодії (у супроводі музичного інструменту)

Розучування у супроводі інструментальної фонограми.

VIII. Закріплення.

Вчитель. Пропоную вам декілька фрагментів композицій з використанням електронних музичних інструментів. Спробуйте назвати які саме інструменти використані в цих фрагментах.

Відповіді учнів.

IX. Підсумок уроку. Оцінювання.

Вчитель. Отже, сьогодні ми мали змогу ще раз впевнитися в тому, наскільки багаті, невичерпні можливості мають в своєму арсеналі сучасні музиканти, які володіють новими музичними, технічними технологіями, зокрема електронними музичними інструментами.

X. Домашнє завдання.

Самостійно віднайти електронні обробки класичної музики. Прослухати і порівняти їх з музичними творами-оригіналами.

Л. І. Кузьменко,

заступник директора з навчально-виховної роботи мистецького відділу Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-естетичного профілю Черкаської обласної ради

Урок 23

Тема. Мистецький дивосвіт. Східний музичний театр.

Мета:

1. Навчальна: ознайомити учнів з особливостями східного музичного театру, формувати уявлення про східну музичну культуру;
2. Виховна: виховувати моральне відношення до культурних цінностей, пробуджувати творчу активність;
3. введення учнів в світ мистецтва, емоційно пов'язаного зі світом їх особистих спостережень, переживань, роздумів, розвиток діалогічного та монологічного мовлення.

Тип уроку: урок-подорож.

Обладнання :

портрети: Ігор Стравінський;
аудіозаписи: «Китайський марш» з опери І. Стравінського «Соловей», «Зелене слоненя», сл. О. Вратарьова, муз. Ю. Шевченка;
відеозаписи – фрагменти Пекінської опери, індійського театру, опери І. Стравінського «Соловей»: арія Солов'я, китайський марш;
ілюстрації – актори індійського театру, основні амплуа Пекінської опери, китайський театр тіней.

Методи і засоби роботи: вербальний, наочний, пояснювально- ілюстративний, метод ситуації успіху, емоційного впливу

Види діяльності учнів на уроці: участь у бесіді, пізнавальна, слухання, порівняння, співставлення, виконання.

Терміни і поняття: амплуа.

Структура уроку:

1. Вхід: у супроводі звучання «Китайського маршу» з опери
2. І. Стравінського «Соловей» учні входять до класу.
3. Музичне вітання.
4. Повідомлення теми уроку.
5. Подорож до Китаю: коротка інформація про географічне положення, цікаві традиції.
6. Знайомство з Пекінською оперою.
7. Особливості східного мистецтва в опері І. Стравінського «Соловей».
8. Подорож до Індії.
9. Індійський театр.
10. Гра-пантоміма «Амплуа».
11. Хоровий спів: «Зелене слоненя».
12. Закріплення вивченого матеріалу.
13. Підсумок уроку. Оцінювання.
14. Домашнє завдання.

Хід уроку**I. Організаційний момент.**

1. Під звучання «Китайського маршу» з опери І. Стравінського «Соловей» учні входять до класу.

2. Музичне вітання.

II. Повідомлення теми уроку.

Вчитель. Діти, давайте згадаємо, до яких країн, на які континенти ми здійснили подорож, вивчаючи тему «Карнавал».

Учень 1. Ми подорожували до європейських країн Франції та Італії.

Учень 2. А ще до Південної Америки, на Бразильський карнавал.

Вчитель. Правильно, молодці. Отже, ми побували і в Європі, і в Південній Америці. Крім того, що побували на карнавалах, ми ще й познайомилися з цікавими традиціями цих країн. А сьогодні ми здійснимо ще одну подорож. На цей раз до Далекого Сходу. Скажіть, будь ласка, які ви знаєте країни, розташовані на Далекому Сході.

Учні. Китай, Японія.

Вчитель. Так. Сьогодні ми познайомимося з деякими традиціями, звичаями цих країн, а головне, завітаємо до музичних театрів Китаю та Індії. Отже, тема сьогоднішнього уроку «Східний музичний театр». І насамперед я запрошую вас до Китаю.

III. Коротка інформація про Китай.

Екскурсовод 1.

Це древня країна зі своїми багатовіковими і самобутніми звичаями, які склалися тисячоліттями. У її історії існують специфічні правила етикету і норми, без знання яких можна легко загубитися в цій великій державі.

Ледь ступивши на цю землю, ви відразу зрозумієте, що відмінні риси китайського народу – гостинність і неконфліктність. Ця привітна нація завжди готова все пояснити, показати і навіть допомогти вам донести речі до пункту призначення. Вони шанобливо ставляться до відвідувачів і гостей їхньої батьківщини. Своїм візитерам китайці надають знаки підвищеної уваги. А проводжаючи гостя, доведуть його не тільки до дверей, а власноруч посадять у таксі і дочекаються його від'їзду.

У визначення «традиції Китаю», безумовно, входять свята. Один з найважливіших – день народження. Ніяких особливих ритуалів з цього приводу не звершується. Хіба що на столі обов'язково присутня спеціальна локшина як символ довгого і благополучного життя. Частуючись, неодмінно хвалять страви. Дарувати на свята прийнято здебільшого продукти, напої, цукерки, фрукти. Головне, щоб те, що виступає в ролі дару, було присутнє в парній кількості. Тому що непарне число – ознака бід і невдач. Але і з парними величинами потрібно бути уважним. Звичаї та традиції Китаю приписують цифрі «4» погану славу, вважаючи її самої нещасливою. Так склалося внаслідок того, що вимова цього слова практично збігається зі словом «смерть». Годинники в якості подарунка теж є поганим знаком, асоціюється з трауром, загибеллю. Іноді з презенту навмисно не знімають цінник для того, щоб показати його цінність, а також схильність гостя до господаря.

Новий рік – ще одна значуща національна подія в житті китайців. Він відзначається за місячним календарем і уособлює прихід весни. Найчастіше випадає на один з люневих днів. Святкується він близько місяця. При цьому влаштовуються танці, хороводи, галасливі гуляння, театралізовані вистави; скрізь розклеюються записочки з побажаннями на майбутнє. У ці дні неухильним правилом вважається провідати рідню і друзів.

Традиції Китаю включають в себе незліченну кількість повір'їв. Це досить забобонна нація, беззастережно переконана в існуванні духів і вищих сил. Звідси і безліч народних свят з найцікавішими церемоніями та вчиненням обрядів. Це і дні Дракона, Місяця, Ліхтарів, Чаю, і фестивалі Буйни, Води, Повітряного Змія, і численні карнавали з урочистими гуляннями, перевтіленнями, пишними ритуалами і феєрверками.

Традиції та звичаї Китаю відіграють чималу роль при виборі одягу тієї чи іншої забарвлення. Наприклад, в окремих провінціях зелений відтінок стійко асоціюється зі зрадою. І тому навіть туриста, одягненого в цей колір, неминуче очікують глузливо-співчутливі погляди, не кажучи вже про місцеве населення. Жовтий – показник мощі, сили і влади. У давнину лише імператор носив шати цього забарвлення. Білий колір здавна вважається траурним. Хоча з деяких пір у великих центрах його стали доповнювати елементом чорного (наприклад, стрічкою або пов'язкою). Це поєднання підходить лише для похорону. Також надягати в повсякденному житті чисто білий одяг не прийнято. А ось червоний колір у китайців в пошані. Він символізує сонце, веселощі, тепло, пробудження життя. Дуже популярний у дні новорічних свят. Цим кольором декоруються ресторани, готелі, вулиці міст. У червоних тонах оформляються листівки, папір для загортання подарунків, сувеніри. Але так як він більше характерний для урочистих випадків, то в діловій обстановці не надто доречний.

Безперечно, на старовинні традиції Китаю в наші дні суттєво впливають Західна Європа, Америка, у зв'язку з чим вони набувають нового звучання. Але це не означає, що

стає можливим недотримання найважливіших правил і звичаїв, які формувалися протягом тисячоліть. І навіть якщо ви іноземець, то краще перестраховатися і дізнатися, як вчинити в тій чи іншій ситуації, що одягнути, як себе вести за столом, ніж здатися в очах місцевого населення «темним», «дрімучим» варваром. Адже як говорить прислів'я (хоча і не китайська): «У чужий монастир зі своїм статутом не ходять». А значить, перебуваючи в далеких країнах, потрібно виявляти терпимість та повагу до норм і порядків, сформованих там.

IV. Пекінська опера.

Вчитель. Синтетичні мистецтва — цирк, театр, кіно — набули в Індії, Китаї, Японії та інших країнах Сходу неповторних рис і різноманітних форм. Уявіть собі театр без декорацій! У традиційному східному театрі їх не було. Тому акторам доводилося розкривати зміст постановки лише завдяки власній майстерності. І це ще не всі особливості.

У традиційному східному театрі всі ролі, навіть жіночі, грають лише чоловіки. Персонажі втілюють певні характеристики — *амплуа*. *Амплуа* – це виконання актором певних ролей, що відповідають характеру його дарування і зовнішнім даним (трагік, комік тощо). Отож в східному театрі традиційні персонажі - Жартівник, Добродій, Скривджений, Злий тощо. Кожний персонаж має свій особливий костюм, грим, перуку. У Пекінській опері чотири основні амплуа: герой (шен) і героїня (дань), «розфарбована особа» (цзін) і комік (чоу). Актор веде діалог не лише словом і співом, а й «мовою жестів». Основою китайського театру є музика, яка сформувала класичну музичну драму «Цзинцзюй», відому у світі як Пекінська опера. Вокальній майстерності китайські митці приділяють велику увагу. Невипадково в Китаї виникло й розвинулося самобутнє оперне мистецтво, яке синтезує вокал, інструментальну музику, пантоміму, танці й акробатику. Скажіть, будь ласка, який з перерахованих елементів китайського музичного театру є нетиповим для опери?

Учні. Акробатика.

Вчитель. Так. У костюмі та гримі китайського театру широко використовується символіка. Приміром, вишитий дракон, що означає велич, прикрашає тільки халат імператора. Злі і жорстокі люди ходять у чорному одязі. Військові одягнені в бойові обладунки із зображенням тигра або леопарда, що означає хоробрість і мужність. Для різних персонажів чітко встановлювалися навіть певні головні убори. Колір гриму втілював певну характеристику персонажа: *червоний* — чесність і відданість; *білий* — хитрість, злодійство; *жовтий* — жорстокість. *Золотий* застосовували для характеристики міфічних героїв.

Отже, Пекінська опера діє на глядача синтезом мистецтв, збагаченим складною символікою.

Подивіться фрагменти з вистав Пекінської опери. Зверніть увагу на манеру співу, особливості танців.

DVD. *Фрагмент Пекінської опери (1).*

Вчитель. Подивіться ще один фрагмент Пекінської опери та скажіть, яка музика звучить під час акробатичних «бойових» сцен?

DVD. *Фрагмент Пекінської опери (2).*

Учні. Музика динамічна, енергійна, напружена. Її виконують, в основному, ударні інструменти.

Вчитель. Загадкова країна Китай зі своїми звичаями, традиціями, незвичними для європейського слухача музичними інтонаціями, надихала багатьох композиторів-класиків на створення прекрасних творів. Серед них опера російського композитора Ігора Стравінського «Соловей», в основі сюжету якої – казка датського письменника-казкаря Ганса Хрістіана Андерсена. Ігор Стравінський дуже вдало передав атмосферу давнього Китаю. Я хочу запропонувати вам для перегляду два фрагменти з цієї опери, але зверніть увагу на незвичну

постановку. Це сучасна версія опери «Соловей», яку створили французькі режисери, актори Паризької національної опери.

DVD. *Ігор Стравінський. Опера «Соловей». Китайський марш. Арія Солов'я.*

Вчитель. Якими музичними інтонаціями передає композитор поєдинок справжнього і штучного, «золотого» солов'я? Який голос звучить в арії? Чи можна її виконання доручити басу або баритону? Поясніть свою думку.

Відповіді учнів.

Вчитель. Отже, наша подорож Китаєм добігає кінця і ми мандруємо далі на Південь до Індії. Індія – країна не менш екзотична і загадкова для нас, ніж Китай. Отож, коротко про найцікавіші традиції індійського народу.

Екскурсовод 2. Прекрасна країна Індія! Тільки тут ви зможете зустріти величезну кількість релігійних напрямів і духовних течій, які мирно уживаються на порівняно невеликій території.

Для того, щоб ваше спілкування з місцевим населенням було простіше і ви відчували себе вільно і гармонійно під час поїздки до Індії, варто ознайомитися з традиціями і звичаями цієї держави.

В приватних будинках туристів приймають як почесних гостей, і до вашого незнання традицій віднесуться поблажливо, з розумінням.

В Індії не прийняті рукостискання. Натомість індуси використовують традиційний жест: піднімають сполучені долоні до підборіддя, як для молитви, і похитують головою із словами: «намасте». Таким чином, місцеві жителі вітають не тільки один одного, але і своїх гостей. Прийшовши в гості, і знайомлячись з ким-небудь, добре знати, що ім'я індуса зазвичай складається з його особистого імені, потім імені його батька, касті, до якої він належить і назви місцевості (села) в якій він живе. Прізвища не мають значення.

Старайтеся, щоб подошви ваших туфель не були обернені в чію-небудь сторону - це може бути розцінено як знак неповаги. Не показуйте вказівним пальцем - користуйтеся жестами витягнутої руки, або підборіддя.

Екзотична прикмета Індії - величезна кількість корів на вулицях міст і селищ Індії. Відомо, що в Індії корова - священна тварина і якщо, не дай Бог, наїхати на корову - наслідки будуть найсумніші, аж до довічного висновку. Щоб уникнути неприємностей краще не чіпати цих тварин, дорогих серцю кожного індуса, адже вбивство корови і вживання в їжу яловичини вважається важким гріхом. Зате биків дуже часто використовують як робочу силу.

Особливо почитали в Індії мавп, що мешкають в присвячених ним храмах. Тварин із задоволенням годують як індуси, так і туристи, причому іноді мавпи самі пристають до незнайомих, смикають їх за одяг і протягують лапи. Потрапивши в оточення цих шибеників, краще дати їм що-небудь їстівне, інакше вони можуть укусити. У знаменитому Палаці вітрів в Джайпурі мавп стільки, що індуси не радять туристам оглядати його, оскільки тварини - єдиновладні господарі палацу - агресивні по відношенню до людей. Гордість і краса Індії - павичі. Птахи починають вправлятися в співі з раннього ранку і демонструють свої вокальні дані всюди.

Перед входом в храми обов'язково слід знімати взуття, також в будинку прийнято роззуватися і ходити босоніж.

У багатьох випадках фотографувати усередині храмів забороняється, тому, перш ніж скористатися фотоапаратом, запитайте дозволу. До туристів зазвичай відносяться доброзичливо, іноді дозволяють бути присутнім при релігійних ритуалах.

В Індії прийнято вітати вчителів, поважних релігійних наставників, а також старших кланяючись.

Вчитель. З традиціями індійців ми познайомилися, прогулялися вулицями столиці Індії Бомбею, а зараз давайте завітаємо до індійського театру.

Театральне мистецтво в Індії також має дуже глибокі корені. Стрижнем індійського театру став танець, тому його називають музично- танцювальною драмою. Слово, музика і танець тут є однаково важливі. Склалася танцювальна драма за стародавнім епосом, яку зазвичай виконували просто неба під місячним світлом. Спектакль супроводжував оркестр (індійські струнні інструменти, барабани, цимбали).

DVD. Фрагмент вистави індійського театру.

Вчитель. Роздивіться вбрання акторів індійського театру і порівняйте з костюмами й масками в китайському театрі.

Відповіді учнів.

Гра-пантоміма «Амплуа».

Вчитель. Отже, як бачите чи не найголовнішу роль у східному театрі грає пантоміма. Я пропоную вам уявити себе акторами східного театру та розіграти невеличкі сценки в стилі східного театру, використовуючи мову жестів і міміки. Поділімося на дві команди, «артистів» та «глядачів». «Глядачі» мають відгадати персонажів, або цілі сюжети, які запропонують вам «артисти».

Хоровий спів.

Вчитель. Діти, згадайте, коли ми подорожували Індією, про яку тварину говорили, що вона є символом цієї країни?

Учні. Слон.

Вчитель. Так, дійсно це слон. Зараз я пропоную спочатку прослухати уважно, а потім і розучити чудову, веселу пісеньку «Зелене слонення».

Аудіозапис пісні «Зелене слонення».

Вчитель. Як бачите, це не просто пісенька, а ціла історія, на сюжет якої я пропоную вам дома створити мультиплікаційний фільм, а окремі «кадри» з нього намалювати. А зараз давайте поміркуємо, як буде відрізнятися виконання кожного з куплетів (настрої, темп, динаміка).

Відповіді учнів.

Вчитель. Дякую за вичерпні відповіді, ви добре зрозуміли сюжетний розвиток пісні, настроїв, тож давайте спробуємо ще раз включити фантазію, згадати про пантоміму, та виконати пісню з інсценізацією.

Живо, весело

На остро - ві Ла-бем - ба В за -
то - ці Ба-ла-бем - ба Жи - ли со - бізви - чай - ні
Спі - ва - ю - чі сло - ни. Жи -
ли со - бі та й го - ді, Спі - ва - ли при на - ро - ді,
А вран - ці при на - го - ді Роз -
ка - зу - ва - ли сни. Бем - ба, ла - бем - ба.
Бем - ба, ла - бем - ба, бем - ба, ла - бем - ба, ба.
Бем - ба, ла - бем - ба, бем - ба, ла - бем - ба, бем - ба, ла - бем - ба,
ба. Прий - ба. Бем - ба, ла - бем - ба,
Бем - ба, ла - бем - ба,

Виконання пісні «Зелене слоненя» з інсценізацією.

VIII. Закріплення.

Вчитель. 1. Назвіть основні риси східного театру.

2. Які характерні особливості Пекінської опери?

3. Розкрийте, як проявляється синтез мистецтв у театрі Індії. Чому, на вашу думку, його називають музично- танцювальною драмою?

4. Яку роль відіграє мистецтво гриму у східному театрі? Поміркуйте, де в нашому житті потрібно мистецтво гриму.

Відповіді учнів.

IX. Підсумок уроку. Оцінювання.

Вчитель. Підведемо підсумок сьогоднішнього уроку. Отже, ми подорожували східними країнами Китаєм та Індією. Познайомилися з культурними, музичними традиціями та особливостями цих країн. Подивилися цікаву, сучасну постановку опери російського композитора початку ХХ століття І. Стравінського «Соловей» та розучили чудову дитячу пісеньку «Зелене слоненя». Я дякую вам за роботу на уроці, ви були уважними, активними співрозмовниками та виконавцями, тому оцінки такі...

X. Домашнє завдання.

Підготуватися до контрольного уроку «Панорама мистецтв: перевіряємо свої досягнення».

О. С. Калюжка,
учитель музичного мистецтва
Черкаської спеціалізованої
школи І-ІІІ ступенів № 17
Черкаської міської ради

Урок 24

Тема. Музика свят і розваг. Карнавал.

Мета: формування ключових компетентностей:

загальнокультурна компетентність: оволодіння досягненнями культури, особливості національної і загальнолюдської культури в побутовій і культурно дозвіллевій сфері;

міжпредметна естетична компетентність: виявлення естетичного ставлення до світу в різних сферах діяльності людини, оцінювати предмети і явища, їх взаємодію, що формується під час опанування різних видів мистецтв;

вміння вчитися: планувати свої дії;

предметних компетентностей:

- ознайомити учнів з розважальною музикою і традиціями деяких країн, дати визначення понять *«легка» музика, шоу, карнавал, самба*. Повторити розучені пісні;
- розвивати вміння учнів логічно мислити, інтерпретувати та виразно виконувати музичні твори;
- виховувати почуття єдності з образом музичного твору.

Обладнання: фортепіано, ПК, мультимедійні презентації, аудіо- та відеозаписи, ілюстрації, портрети композиторів, підручник, тлумачний словник.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку.

Музичне вітання

Повідомлення теми і мети уроку.

Тема нашого уроку «Музика свят і розваг». Сьогодні ми з вами поговоримо про розважальну музику і традиції різних країн та народів.

II. Бесіда про розважальну музику.

- Підніміть руку, хто любить слухати музику?
- Яку саме музику ви любляете?

Як бачимо, смаки любителів музики дуже різняться. Але є одне спільне – всі зразки музики, що ви назвали, доступні для сприйняття.

Музичні твори, призначені для відпочинку, свят і розваг, називають «легкою» музикою.

До речі, багато композиторів-класиків зверталися до розважальних жанрів. Наприклад, вальс спочатку був модним бальним танцем, а потім ним захоплювалися відомі композитори.

- Пригадайте, вальси яких композиторів ви слухали?

III. Слухання музики.

У давнину існувала традиція виконувати розважальну музику не лише на балах, а й у парках і садах. Таку музику спеціально приурочували до певних церемоній, урочистостей. Прикладом може слугувати «Музика на воді» Георга Фрідріха Генделя.

- Що це за композитор?

- Прослухайте фрагмент твору, зверніть увагу, на виконавський склад.

Слухання «Музики на воді» Ф. Генделя. (фрагмент)

- Яке ваше загальне враження від музики?
- Які інструменти ведуть головну партію?
- Чи доцільно використовувати цю музику під час сучасного відпочинку?

А зараз уявно перенесімося до Риму. Рим славиться своїми фонтанами, яких, якщо вірити путівнику, аж 280! Італійський композитор Оттаріо Респігі присвятив їм цілу симфонічну поему «Фонтани Рима».

Симфонічна поема складається з 4 частин, кожна з яких розкриває образ певного фонтана при його спогляданні у різний час доби. Робота в групах за підручником (ст.206)

1. «Фонтан Валле Джулія на зорі». (ілюстрації)

2. «Фонтан Тритона вранці»

3. «Фонтан Треві опівдні»

4. «Фонтан вілли Медічі під час заходу сонця»

А тепер послухайте фрагменти симфонічної поеми Оттаріо Респігі «Фонтани Рима» і встановіть порядок їх звучання .

- Обґрунтуйте свою відповідь.

Слухання музики

Перегляд відео «Вінницький фонтан»

У сучасній культурі набули поширення музичні фонтани – різновид *аква-шоу*.

Шоу – захід розважального, постановочного характеру, який, як правило, проводиться перед глядачами.

Яскраве видовище досягається завдяки поєднанню музики із синхронним рухом струменів і хвиль води та світло-кольоровими ефектами. В Україні встановлені невеликі музично-світлові фонтани в Харкові, Севастополі, Запоріжжі. А от у Вінниці в річищі Південного Бугу збудований найбільший у Європі музичний фонтан. Саме його ви зараз споглядаєте.

IV. Вокально-хорова робота.

- Якби в школі проводили, наприклад, День школяра, які з вивчених у цьому році пісень ми могли б заспівати?

Організуємо концерт. Але спочатку потрібно підготувати свої голосові зв'язки.

1. Дихальні вправи.

2. Розспівки

3. Виконання пісні А.Житкевича «Під звуки вальсу»

4. Виконання пісні М.Назарця «Перерва»

5. Виконання пісні І.Кириліної «Співають діти»

V. Розповідь про карнавали

- Подивіться на малюнок. Що, на вашу думку, на ньому зображено?

- Про що йтиме мова далі?

Так, про карнавал. А що таке карнавал?

Сподіваюсь, що на основі побаченого і почутого ви зумієте дати визначення.

Карнавали – улюблені свята багатьох народів. Можливо, саме тому слово «карнавал» звучить на всіх мовах однаково. У нього є кілька варіантів походження. Один з них походить від латинського *carthus navalis* - «потішна колісниця», «корабель святкових процесій» - так в давнину називався ритуальний візок-корабель, на якому в Європі ще в далекому бронзовому столітті під час свят возили ідолів родючості.

А другий від латинського *carne vale* - «прощай, м'ясо», йде корінням в християнську історію і означає відмову від м'яса і релігійний піст перед Великоднем.

- А чи знаєте ви, в яких країнах проводяться найвідоміші карнавали?

Пропоную знову здійснити віртуальну подорож до Італії.

Хто бажає розповісти про карнавальні традиції італійців?

Перегляд мультимедійної презентації "Венеціанський карнавал"

Карнавал надихає не лише художників на створення прекрасних костюмів і загадкових масок. Композитори також передавали свої враження, змальовуючи це казкове диво в звуках, тембрах і ритмах.

Послухайте Варіації «Венеціанський карнавал» Ніколо Паганіні.

- Які засоби музичної виразності застосує композитор для створення настрою карнавалу?

Не можливо уявити без карнавалу ще одну країну. Щорічний Бразильський карнавал – грандіозне шоу, яке проходить у Ріо-де-Жанейро й інших містах. Цей один з найбільших у світі фестивалів має свої особливості. Головний повелитель карнавалу – товстун Момо, який має відвідати близько 200 балів і конкурсів та неодмінно повеселитися на Самбодромі.

Самба – швидкий, запальний бразильський танець, який зазвичай виконують на карнавалі.

Нам надзвичайно повезло, адже саме в вашому класі є діти які можуть нам продемонструвати, як саме виконується самба.

Танець «Самба»

Бразильці так полюбили самбу, що вона стала їхньою національною музикою. Під час свята проводиться «Парад шкіл самби». Перед публікою рухаються фантастично оформлені платформи з безупинно танцюючими самбу красунями. Неодмінний атрибут свята – різноманітні барабани. Вони занурюють у ритми самби всіх учасників, одягнених у приголомшливі костюми.

Послухайте, як втілив свої враження від Бразильського карнавалу Костянтин Костін.

Перегляд презентації «Бразильський карнавал»

- Який настрій твору?
- Який характер музики?
- Хто виконував?

Здається ми чимало побачили і почули сьогодні про карнавал. Давайте зараз спробуємо дати визначення цьому поняттю.

Визначення дітей.

Визначення з підручника:

Карнавал – театралізовані народні гуляння.

Визначення з «Тлумачного словника»:

Карнавал – народне гуляння з іграми, танцями, різними забавами, учасники яких одягнені у спеціальні театральні костюми.

VI. Підсумки уроку

Давайте підіб'ємо підсумки уроку.

Д/гра «Інтерв'ю»»

І на завершення уроку я пропоную експромтом заспівати приспів пісні «Бразильський карнавал» разом із дитячим ансамблем «Дельфін».

VII. Домашнє завдання.

Дізнатись, в яких ще країнах проводять карнавали і їх особливості.

VIII. Вихід з класу під звучання пісні "Бразильський карнавал" К.Костіна.

Л. І. Кузьменко,

заступник директора з навчально-виховної роботи мистецького відділу Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-естетичного профілю Черкаської обласної ради

Урок 25

Тема. Музика свят і розваг.

Мета:

1.Навчальна: формувати уявлення про поняття ансамблю в поєднанні музики і архітектури, скульптури.

2.Розвиваюча: розвивати творчу активність, музичну пам'ять, слух при слуханні музичних прикладів, спостережливість.

3.Виховна: виховувати естетичний смак, інтерес, любов до музики, найкращі моральні якості учнів.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання :

Портрети: Г. Генделя, О. Респігі;
аудіозаписи – Р. Паулс «Золоте весілля» (мінус), О. Респігі «Фонтан Валле Джулія на зорі», О. Респігі «Фонтан Тритона вранці», О. Респігі «Фонтан вілли Медічі під час заходу сонця»;

відеозаписи – Г. Ф. Гендель «Музика на воді», О. Респігі «Фонтан Треві опівдні», фонтан у Лас-Вегасі, фонтан у Вінниці;

ілюстрації – П. О. Ренуар «Дівчата за фортепіано», фонтан у Лас-Вегасі, фонтан У Вінниці, Лж. Берніні «Фонтан Тритон», Дж. Берніні «Фонтан Треві».

Методи і засоби роботи: вербальний, наочний, пояснювально- ілюстративний, метод ситуації успіху, емоційного впливу

Види діяльності учнів на уроці: участь у бесіді, пізнавальна, слухання, порівняння, співставлення, виконання.

Терміни і поняття: шоу.

Структура уроку:

1. Вхід у супроводі звучання «Музики на воді» Г.Ф. Генделя.
2. Музичне вітання.
3. Актуалізація опорних знань. Повторення теми минулого уроку.
4. Перевірка домашнього завдання.
5. Повідомлення теми уроку.
6. Аналіз творів мистецтва (П. О. Ренуар «Дівчата за фортепіано»)
7. Музична вікторина «Король танцю».
8. Відомості про твір Г.Ф. Генделя «Музика на воді»
9. Аналіз музичного твору. Г.Ф. Гендель «Музика на воді».
10. Музика і фонтани. Знайомство з твором О. Респігі «Фонтани Риму». Сучасні музичні фонтани у Вінниці, Лас -Вегасі.
11. Підсумок уроку. Домашнє завдання.

Хід уроку**I. Організаційний момент.**

1. Під звучання «Музики на воді» Г.Ф. Генделя учні входять до класу.
2. Музичне вітання.

II. Актуалізація опорних знань.

Вчитель. Діти, хто може пригадати тему минулого уроку?

Учень. Ансамбль: у єдності гармонія, а ще музичні та хореографічні ансамблі.

Вчитель. Молодці. Тема ансамбль: у єдності гармонія – це загальна тема декількох уроків, на яких ми знайомимося з поняттям слова «ансамбль» в різних його значеннях. Давайте згадаємо які ж саме існують тлумачення слова «ансамбль»?

Учні. Ансамбль це або склад музикантів, або твір для декількох виконавців, або ж злагоджене, гарне виконання твору.

Вчитель. Молодці. Які ж види ансамблів вам запам'яталися?

Учні. Вокальний, хореографічний, інструментальний, вокально-хореографічний.

Вчитель. Добре, а яким було домашнє завдання?

Учень. Нам потрібно було дізнатися, які професійні і дитячі ансамблі пісні й танцю є в нашій області.

III. Перевірка домашнього завдання.

Вчитель. Я думаю, що вас захопила ця форма роботи і ви дізналися багато про мистецьке життя нашої області. То ж поділіться результатами пошуків.

Відповіді учнів.

IV. Повідомлення теми уроку.

Вчитель. Сьогодні Ми продовжимо нашу розмову про ансамбль. Тема уроку – Музика свят і розваг. Який же зв'язок між цими темами? Масові розважальні дієства під час свят, відпочинку завжди захоплювали людину, особливо - спільне (тобто ансамблеве) виконання музики. Здавна і до нашого часу збереглася гарна традиція музикування в родинному або дружньому колі, зокрема гра на фортепіано, народних або інших інструментах, спів під гітару.

Смаки любителів музики дуже різняться. Одні грають на фортепіано, відвідують оперу і концертну філармонію. Інші віддають перевагу виконанню народних пісень. А хтось слухає радіо і знає напам'ять усі модні пісні й колекціонує їх записи. Музичні твори, призначені для відпочинку, свят і розваг, часто називають «легкою» музикою. Її кращі зразки демонструють не легковажність, а доступність для сприйняття.

V. Аналіз творів мистецтва.

Вчитель. Давайте розглянемо картину французького художника П'єра Огюста Ренуара «Дівчата за фортепіано», та дамо відповідь на такі питання:

Що відбувається на картині?

Де це відбувається?

Яка загальна атмосфера, у якій перебувають героїні картини?

Як цьому сприяє її колорит?

Як ви думаєте, яку музику виконують дівчата?

Відповіді учнів.

V. Музична вікторина «Король танцю».

Вчитель. Багато композиторів-класиків зверталися до розважальних жанрів. Наприклад, вальс спочатку був модним бальним танцем, а потім ним захоплювалися відомі композитори Франц Шуберт, Фрідрік Шопен, Петро Чайковський, Ференц Ліст. Пригадайте, які ви слухали вальси. Хто їх автор? Які з них були з балетів?

Музична вікторина: Ф. Шуберт

Ф Шопен, П. Чайковський, Ф. Ліст.

VI. Мотивація навчальної діяльності.

Вчитель. У давнину існувала традиція виконувати розважальну музику не лише на балах, а й у парках і садах. Таку музику спеціально приурочували до певних церемоній, урочистостей. Прикладом може слугувати «Музика на воді» Георга Фрідріха Генделя. Цей твір призначався для виконання просто неба, тому композитор активно використав духові інструменти мідної групи (труби, валторни) в перегуку з усім оркестром. 17 червня 1717 року король Англії прийняв участь у прогулянці по річці Темзі, під час цієї прогулянки виконувалась «Музика на воді». Поблизу королівської барки знаходилася барка з музикантами, їх було п'ятдесят осіб, вони грали найрізноманітніших інструментах: трубах, валторнах, гобоях, фаготах, флейтах, скрипках, контрабасах. Король був настільки вражений музикою, що наказав повторити концерт двічі до вечері і один раз після неї. Народ на берегах Темзи і в човнах на воді теж прийняв участь в королівському святі.

Г. Гендель і Георг I на Темзі

DVD. *Георг Фрідріх Гендель. «Музика на воді», сюїта № 2 Ре мажор.*

VII. Аналіз музичного твору.

Вчитель. Ви уважно слухали музику, дивилися відео, а зараз дайте відповідь на декілька питань:

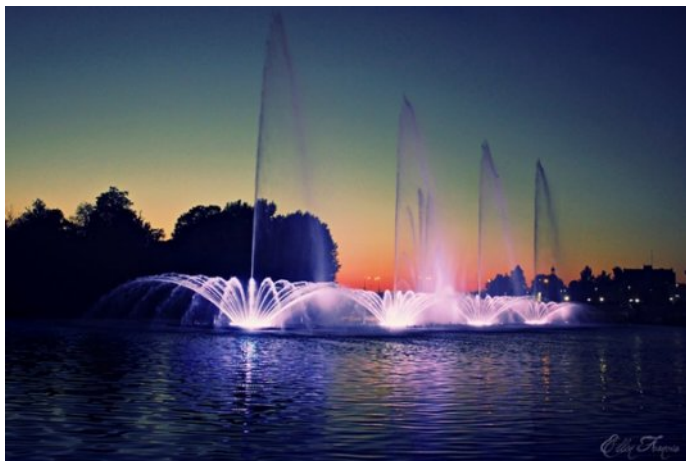
Яке ваше загальне враження від музики?

Як композитор створює ефект діалогу музичних інструментів?

Чи доцільно використовувати цю музику під час сучасного відпочинку?

Відповіді учнів.

VIII. Музика і фонтани – поєднання музичного і архітектурного ансамблю.

Вчитель. Унікальність та особливу вишуканість багатьом архітектурним ансамблям надають фонтани. Фонтани прикрашають, парки, сквери, площі багатьох міст. Щедро прикрашено фонтанами площі, вулиці, вілли «вічного міста» Риму, столиці Італії. Італійський композитор Оттаріно Респігі присвятив їм цілу симфонічну поему, яка має назву «Фонтани Риму», складається з чотирьох частин, кожна з яких розкриває образ певного фонтану при його спогляданні у різний час доби.

Перша частина поеми «Фонтан Валле Джулія на зорі» — це своєрідний оркестровий пейзаж. Музична пастораль передає атмосферу тихого світанкового ранку, ніжне дзюрчання води фонтана, пронизані першими сонячними променями бризки й краплі.

СММ. *О. Респігі «Фонтан Валле Джулія на зорі»*

«Фонтан Тритона вранці». Статуя Тритона — сина бога моря Посейдона, розміщена на мушлі, яку тримають хвостами чотири дельфіни в оточенні чудернацьких фігур сирен, що ніби рухаються під струменями води. Ця енергійна танцювальна за характером частина поеми (скерцо) починається гучним висхідним звучанням валторн, яке підхоплює весь оркестр. Музика створює фантастичний образ могутнього злету.

СММ. *О. Респігі «Фонтан Тритона вранці»*

Вчитель. Порівняйте першу і другу частини. Чому, на вашу думку, композитор обирає жанр скерцо для образу фонтана Тритона?

Відповіді учнів

Вчитель. Третя частина твору називається «Фонтан Треві опівдні». Якщо, за словами О. Респігі, міські фонтани — це мелодійні голоси Рима, то величний Треві — справжній соліст італійської столиці. Це найвідоміший з-поміж 280 римських фонтанів. Невелика площа нагадує постійно заповнений глядачами амфітеатр, а сам фонтан — сцену, на якій відбуваються головні події.

СММ. *О. Респігі «Фонтан Треві опівдні»*

Вчитель. Порівняйте музичний і візуальний образи фонтана Треві.

Вчитель. Під дзюрчання фонтанної води заходить сонце, засинає Рим і вся Італія. Про це оркестровими звучанням оповідає музична поема «Фонтан вілли Медічі» під час заходу сонця О. Респігі.

СММ. *О. Респігі. «Фонтан вілли Медічі»*

Вчитель. У сучасній культурі набули поширення музичні фонтани — різновид аква-шоу (шоу на воді). Ви часто чуєте слово «шоу» з телеекранів. А що ж таке *шоу*? Запишемо визначення:

Шоу – захід розважального, постановочного характеру, який, як правило, проводиться перед публікою.

Яскраве видовище досягається завдяки поєднанню музики із синхронним рухом струменів і хвиль води та світло-кольоровими ефектами. В Україні установлені невеликі музично-

світлові фонтани в Харкові, Севастополі, Запоріжжі. У Вінниці в річищі Південного Бугу збудований найбільший у Європі плавучий музичний фонтан.

DVD. *Музичний фонтан у Вінниці.*

Вчитель. Найбільші співаючі фонтани світу являють собою дивний калейдоскоп водного, музичного, світлового та сценічного шоу. У репертуарі фонтану «Белладжіо» Лас-Вегасі (США) переважає естрадна музика.

DVD. *Фонтан у Лас-Вегасі.*

Підсумок уроку.

Вчитель. Отже, на сьогоднішньому уроці ми продовжили розмову про ансамбль і говорили про музику свят і розваг. Ви послушали багато прекрасної музики, змогли переконатися, які чудові витвори мистецтва народжуються від поєднання музичного мистецтва, архітектури, скульптури. Крім того, мені дуже сподобалося, як ви справилися з домашнім завданням, тому оцінки такі...

Домашнє завдання.

Вчитель. Цього разу я пропоную вам самостійно дібрати музичний репертуар до фонтана, який би ви хотіли бачити у своєму рідному місті або селі.

Л. І. Кузьменко,

заступник директора з навчально-виховної роботи мистецького відділу Шевченківської спеціалізованої школи-інтернату з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-естетичного профілю Черкаської обласної ради

Урок 26

Тема. Карнавал.

Мета:

1. Навчальна: формувати уявлення учнів про карнавал як театралізоване свято, синтез музики, хореографії, драматичної гри;

2. Розвиваюча: розвивати творчу активність, музичну пам'ять, слух при слуханні музичних прикладів, спостережливість.

3. Виховна: виховувати естетичний смак, інтерес, любов до музики, найкращі моральні якості учнів;

Тип уроку: урок-подорож.

Обладнання :

аудіозаписи: С. Абреу «Бразильський карнавал», К. Костін «Бразильський карнавал»; відеозаписи – відеофрагменти венеціанського, бразильського карнавалів та карнавалу в Ніцці, С. Накаряков (труба) – Ж-Б Арбан «Венеціанський карнавал», дует скрипалів – Н. Паганіні «Венеціанський карнавал», ;

ілюстрації – карти Італії, Франції, Бразилії, карнавал в Бразилії, Венеції, Ніцці,

Методи і засоби роботи: вербальний, наочний, пояснювально- ілюстративний, метод ситуації успіху, емоційного впливу

Види діяльності учнів на уроці: участь у бесіді, пізнавальна, слухання, порівняння, співставлення, виконання.

Терміни і поняття: карнавал, самба.

Структура уроку:

1. Вхід у супроводі звучання «Бразильського карнавалу» С. Амбреу учні входять до класу.
2. Музичне вітання.
3. Повідомлення теми уроку.
4. Актуалізація опорних знань. Карнавал.
5. Розповідь «екскурсовода» про Італію.
6. Відомості про Венеціанський карнавал.
7. Слухання музики. Ніколо Паганіні «Венеціанський карнавал», Жан-Батист Арбан «Карнавал у Венеції»
8. Розповідь «екскурсовода» про Францію.
9. Відомості про карнавал в Німеччині.
10. Розповідь «екскурсовода» про Бразилію.
11. Відомості про Бразилію і бразильський карнавал.
12. Слухання музики. Сержіу Абреу «Бразильський карнавал», Костянтин Костін «Бразильський карнавал».
13. Виконання пісні К. Костіна «Бразильський карнавал»
14. Закріплення вивченого матеріалу.
15. Підсумок уроку. Домашнє завдання.

Хід уроку.

I. Організаційний момент.

1. Під звучання пісні С. Амбреу «Бразильський карнавал» учні входять до класу.
2. Музичне вітання.

II. Повідомлення теми уроку.

Вчитель. Любі діти! Сьогодні ми здійснимо подорож Європою та Південною Америкою. Але це не просто подорож, ми завітаємо до цих країн на карнавал! Отже, наша сьогоднішня тема уроку «Карнавал».

III. Актуалізація опорних знань.

Вчитель. Карнавал – старовинне театралізоване свято, сповнене музикою і танцями, вражаючими уяву костюмами та фантастичними масками. Пригадайте, де ви вже зустрічали це слово? Як називається цикл музичних творів французького композитора К. Сен-Санса на карнавальну тему, який ви слухали в початкових класах?

Учні. «Карнавал тварин».

Вчитель. Молодці. А ще який твір, що має таку назву, ми вчили зовсім не давно?

Учні. Ми вчили твір композитора Р. Шумана «Карнавал».

Вчитель. Молодці. Згадайте, музичні портрети яких героїв створив Роберт Шуман у фортепіанному «Карнавалі».

Учні. Коломбіни, Панталоне, Арлекіна, П'єро. Це герої італійського театру дель арте.

IV. Мотивація до навчання.

Вчитель. На минулому уроці я декого з вас просила самостійно знайти невелику інформацію про країни Італію, Францію, Бразилію. Це і є країни, до яких ми сьогодні помандруємо на карнавал, але ми, як справжні туристи, повинні мати хоч невелику інформацію про ці країни. І якщо ми вже згадали італійський театр, то й вирушимо спочатку до Італії. Запрошую до слова «екскурсовода-італійця».

Учень 1. **Італія – країна, розташована на Півдні Європи.** В Італії присутні практично всі кліматичні зони, крім екстремальних. 80% території Італії займають гори. Італія – мононаціональна країна. 95% населення – італійці. Італійці ніяк не спадкоємці Римської імперії, хоча й живуть на тій же території. В Італії 20 регіонів. Всі вони дуже різні. Якщо ти

був в одному або двох – ти в Італії не був. У кожному регіоні свій діалект. Італійці та іспанці розуміють один одного через схожість мов. Всі італійські слова закінчуються на голосну. Італійці активно використовують десятки жестів при розмові, а взагалі їх сотні. Жінкам жестикулювати вважається непристойно. Ще півстоліття тому італійська мова вживалася тільки в літературі. Всі регіони говорили на своїх мовах. Поширилась мова завдяки телебаченню. До цих пір 20% населення не розуміють офіційний італійський. Мешканці сусідніх регіонів можуть не розуміти один одного. Регіони розбиті на комуні. Мешканці комун можуть мати також свої діалекти і не розуміти сусідів. Чим південніше регіон – тим дружелюбніше люди. У кожного села чи міста є свій покровитель – святий. Італія і Польща дві найбільші релігійних країни в Європі. 98% італійців – католики.

60% культурного світової спадщини перебуває в Італії. Італійці – шанувальники музики і театрів. Зазвичай вони купують річні абонементи на відвідування. В деякі театри не за абонементом, а квитками – входу або немає, або є дуже погані місця.

Цікаво, що в Італії немає дитячих будинків та бездомних тварин. Дітей італійці не просто люблять, а дозволяють їм робити все що завгодно. Якщо чийсь малюк виверне на вас томатний соус – ви повинні посміхнутися і повідомити як це мило.

Найпопулярніший спорт в Італії – футбол. Далі йдуть мотокрос і велоспорт. Але найпопулярнішою розвагою, святом в Італії є карнавал. Найбільший карнавал проходить в Італійському місті на воді Венеції.

Вчитель. Дякую за дуже цікаву інформацію. Отже, його Величність Венеціанський карнавал щорічно проходить урочистою і барвистою ходою, створюючи особливу атмосферу всенародних веселощів. Це своєрідний театр, вистави якого відбуваються просто неба на тлі унікальних декорацій — пам'яток архітектури старовинної Венеції. Майже мільйон туристів із різних країн приїжджають у це знамените місто на воді, щоб долучитися до Венеціанського карнавалу, якому, згідно з документами, близько тисячі років. Масове костюмоване гуляння починається після урочистої церемонії відкриття карнавалу на центральній площі Сан-Марко. Після традиційного параду Марій обирається дівчина-красуня. Зі стометрової дзвіниці Сан-Марко вона злітає на площу у вигляді Янгола. Після чого грандіозне карнавальне шоу вважається відкритим.

Глядачі можуть побачити спектаклі, що імітують старовинну італійську комедію дель арте. Всі вулиці міста заповнюються венеціанцями в костюмах, серед яких — всесвітньо відомі персонажі Арлекіно, П'єро, Коломбіна та ін.

Більше двох тижнів тривають різноманітні концерти, влаштовуються феєрверки, у театрах відбуваються вистави, у палацах проходять бали-маскаради. На карнавалі постійно лунає музика.

Закінчується Венеціанський карнавал традиційним «Парадом тихої води»: у напівтемряві при мерехтінні свічок, як у старовину, «мовчазна регата» з гондол пропливає по Гранд каналу. Карнавал надихає не лише художників на створення прекрасних костюмів і загадкових масок. Композитори також передавали свої враження, змальовуючи це казкове диво в звуках, тембрах і ритмах.

Італійський композитор і скрипаль Ніколо Паганіні написав варіації «Венеціанський карнавал» для скрипки і фортепіано, а французький композитор Жан-Батист Арбан варіації «Карнавал у Венеції» для труби.

СММ. *Ніколо Паганіні. «Венеціанський карнавал»*

Жан-Батист Арбан. «Карнавал у Венеції»

Вчитель. Які засоби музичної виразності застосовують композитори для створення настрою карнавалу? Простежте, як змінюється тема у варіаціях.

Відповіді учнів.

Вчитель. А зараз час рухатися далі. Наступна зупинка – французька Ніцца. Але спочатку коротко про Францію. Прошу нашого наступного «екскурсовода» до слова.

Учень 2. Я підготував не офіційну, а цікаву інформацію про цю країну, яка, на мою думку, стане в пригоді туристам з інших країн, і нам зокрема. Франція – одна з найбільших європейських країн. У Франції знаходиться найбільша кількість замків в світі - всього 4969 штук. Майже п'ять тисяч! Офіційна, державна мова Франції - французька. Але без англійської ви роботу ні за що не знайдете, і жоден француз не зможе зрозуміти, як це ви не говорите по -англійськи. Вони можуть ще зрозуміти, що ви не знаєте французької, але як таке може бути, що ви не розмовляєте англійською? Якщо вони чують акцент, відразу переходять на англійську, навіть якщо ви нею не володієте. У Франції знаходяться найбільш відвідувані в світі пам'ятки: собор Нотр -Дам- де- Парі і монастир Мон -Сен -Мішель. Франція - сільськогосподарська країна. Франція - батьківщина кінематографу. Франція - батьківщина повітроплавання. Франція - батьківщина велосипеда. Франція - батьківщина балету. Франція - батьківщина французького шансону. У Франції ростуть самі смердючі і при цьому найдорожчі гриби в світі - трюфелі. Існують навіть аукціони трюфелів. Це єдиний товар, на який не існує офіційної ціни. У Франції величезна кількість національних кухонь - 22 (по числу регіонів), які залежать від того, що де водиться і що де росте. І французи просто вміють і люблять готувати правильно і смачно прості речі. Якщо ви навіть кожен день будете тут харчуватися однією лише картоплею, у вас все одно буде екзотичне харчування. Бо тут така кількість сортів картоплі та страв з них, що вона не набридне. Всі французи ненавидять McDonalds, але якщо їх чадо підліткового та юнацького віку зникло з поля зору або не дзвонить / не пише смски, де воно перебуває останні 20 хвилин, то шукати його треба саме там.

Вчитель. Дякую, дійсно дуже цікаво. А ми тим часом завітаємо на французький карнавал! Карнавал у французькій Ніцці, третій найбільший карнавал у світі. Це красиве квіткове шоу. По вулицях міста їздять прикрашені вози з гігантськими ляльками з пап'є-маше. Величезна постать короля карнавалу розміром із шестиповерховий будинок! Дівчатка-квіти кидають у натовп святкуючих троянди, гербери, орхідеї. Проводяться паради оркестрів.

DVD. *Карнавал у Ніцці.*

Вчитель. Чудовий карнавал проводять мешканці Ніцци. А ми тим часом запрошую вас на найбільший, найграндіозніший з усіх карнавалів – бразильський карнавал! Отже, вирушаємо до Бразилії!

Учень 3. Щоб потрапити до Бразилії, треба перепливти океан, або скористатися літаком, адже це країна, розташована в Південній Америці!. Підтримаю попередніх екскурсоводів, та теж розкажу про найцікавіші традиції мешканців Бразилії.

Більшість бразильців – католики, близько 70% населення ходять до церкви щонеділі. У Бразилії ніхто і ніколи не приходить вчасно; якщо ви запросили гостей на 6 вечора, чекайте, що вони почнуть повільно збиратися не раніше 8-9. Навіть новини та серіали по телевізору починаються з 10-15 хвилинним запізненням.

На запитання: «Як справи (Tudo bem)?», існує тільки один варіант відповіді – «Все добре (Tudo)». Навіть якщо все не зовсім добре, або навіть погано, треба відповідати – «Все відмінно». Їжа в Бразилії дуже одноманітна – рис, смажена картопля, варена квасоля (не окремо, а разом, відразу всі 3 гарніри), салат і смажена яловичина двічі на день щодня. Гуарана (місцева газована вода з ягід гуарани) та Кока-Кола – найпопулярніші безалкогольні напої. Бразильці люблять пити каву в будь-який час дня і ночі, навіть маленьким дітям дозволяють пити каву з самого дитинства. Всі солодощі в Бразилії в 2-3 рази солодше, ніж солодощі до яких ми звикли.

Бразильці дуже балакучий і товариський народ, вони починають розмовляти один з одним на вулиці, в магазині, в громадському транспорті з приводу і без приводу. Найважливіше свято

в році – Різдво. Новий Рік тут особливо не відзначають. На півдні Бразилії дуже багато блондинистих і блакитнооких бразильців, далеко не всі бразильці чорняві і смагляві. Серіали і футбол ніколи не показують по телевізору в один і той же час, так як перегляд обох шедеврів широкоекранного мистецтва — це невід’ємна частина щоденного побуту бразильця.

Вчитель. Чудова розповідь. Але найочікуванішим та найулюбленішим святом кожного жителя Бразилії є, звісно, бразильський карнавал! Щорічний Бразильський карнавал — грандіозне шоу, яке проходить у Ріо-де-Жанейро й інших містах. Цей один із найбільших у світі фестивалів має свої відмінності від інших. Головний повелитель карнавалу — товстун король Момо, який має відвідати близько 200 балів і конкурсів та неодмінно повеселитися на Самбодромі.

Бразильці так полюбили самбу, що вона стала їхньою національною музикою. Самба – це швидкий, запальний бразильський танець, який зазвичай виконують на карнавалі. Під час свята проводиться «Парад шкіл самби». Перед публікою рухаються фантастично оформлені платформи з безупинно танцюючими самбу красунями. Неодмінний атрибут свята — різноманітні барабани, вони занурюють у ритми самби всіх учасників, одягнених у приголомшливі костюми.

DVD. *Бразильський карнавал.*

Вчитель. Чудове свято. А зараз давайте послухаємо дві пісні, який мають назву «Бразильський карнавал», автор першої Сержіо Амбрео, другої – Костянтин Костін.

СММ. *Сержіу Абреу. «Бразильський карнавал»*

Костянтин Костін. Пісня «Бразильський карнавал»

Вчитель. Який загальний настрій творів?

Хто їх виконує? Чим вони відрізняються?

Відповіді учнів.

Вчитель. Давайте спробуємо заспівати приспів пісні «Бразильський карнавал» разом із дитячим ансамблем

Виконання пісні «Бразильський карнавал»

Закріплення.

Вчитель. Думаю ви отримали незабутні враження та задоволення від подорожі, але час повертатися додому та поділитися враженнями. Отже, розкажіть які карнавальні традиції зацікавили вас найбільше.

Відповіді учнів.

Вчитель. Які види мистецтва залучаються для створення карнавального настрою?

Відповіді учнів.

Вчитель. Яка роль музики на карнавалі?

Відповіді учнів.

Підсумок уроку. Оцінювання.

Вчитель. Отже, сьогодні ми здійснили подорож до Італії, Франції та Бразилії і потрапили на найкраще, найбільше, найяскравіше свято – карнавал. Думаю, тепер ви захочете не тільки заочно, а й насправді відвідати хоча б одну з цих країн та прийняти участь в карнавалі. А нашим «екскурсоводів» я дякую, та думаю варто оцінити їх підготовку до подорожі гарними оцінками.

Л. І. Кузьменко,
заступник директора з навчально-виховної роботи мистецького
відділу Шевченківської спеціалізованої школи-
інтернату з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-

Урок 27

Тема. Панорама мистецтв: перевіряємо свої знання. Підсумковий урок.

Мета:

Навчальна: формувати уявлення про народне та професійне мистецтво, осмислення понять «синтез мистецтв», «взаємодія мистецтв».

Виховна: виховувати любов до мистецтва, вміння сприймати, оцінювати музичні твори.

Розвиваюча: розвивати образне мислення, творчу уяву, фантазію.

Тип уроку: підсумковий урок.

Обладнання : портрети: Ф. Шопена, Д. Бортнянського, Г.Ф. Генделя, С.С. Гулака-Артемівського, Р. Шумана, Б. Бріттена; аудіозаписи: «Китайський марш» з опери І. Стравінського «Соловей», В. Агапкін Марш «Прощання слов'янки», «Жайворонок» у виконанні оркестру Поля Моріа, Г.Ф. Гендель «Музика на воді», О. Респігі «Фонтан Тритона вранці», С. Сабадаш «Марічка», А. П'цолла «Лібертанго», В.А. Моцарт Менует з «Маленької нічної серенади»; відеозаписи – «Сінема» з к/ф «Людина з бульвару Капуцинів», бразильський карнавал, Р. Шуман «Карнавал», романс Оксани з опери С.С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм», заключний хор з опери С.С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм», «Танець маленьких лебедів» з балету П.І. Чайковського «Лебедине озеро», «Прощальна пісенька» з мюзиклу Р. Роджерса «Звуки музики», фрагмент опери «Муха-цокотуха» з м/ф «Доктор Айболить», «Старенький трамвай» у виконанні «Піккардійської терції»; ілюстрації – кадри з мультфільмів про козаків, мюзиклу «Звуки музики», фрагменти балету, оперної вистави, вистави лялькового театру, різні види ансамблів, схема театрального залу.

Методи і засоби роботи: вербальний, ілюстративний, організація сприймання та аналізу музичних творів.

Види діяльності учнів на уроці: участь у бесіді, слухання та аналіз музичних творів, відеофрагментів.

Терміни і поняття: ампула, синтезатор, електронна музика, телебачення, естрада, відеокліп, шоу, карнавал, партитура, вокаліз, мелодія, хор, оркестр, маска, віртуоз, мюзикл, опера, балет.

Структура уроку:

1. Вхід під пісню з мюзиклу Р. Роджераса «Звуки музики» «До-ре-мі».
2. Музичне вітання.
3. Повідомлення теми і мети уроку.
4. Інтелектуальна гра «Музичний брейн-ринг».
5. Музична вікторина «Коли всі мистецтва разом».
6. Відеовікторина.
7. Гра «Упізнай мелодію».
8. Підсумок уроку. Оцінювання.
9. Домашнє завдання.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

1. Під під пісню з мюзиклу Р. Роджераса «Звуки музики» «До-ре-мі» учні входять до класу.

2. Музичне вітання.

II. Актуалізація опорних знань.

Учитель. Діти, сьогодні в нас 5 класі, тому наше завдання - узагальнити знання, згадати те нове, з чим ви на наших уроках протягом навчального року.

- Які теми вам найбільше чому?

- Яка музика вас найбільше вразила, пам'яті?

- З якими видатними особистостями світу мистецтва ви познайомилися цього року?

- Які ви хотіли б відвідати вистави? Чому вас зацікавив саме цей вид театрального мистецтва?

останній урок в отримані знайомилися року.

запам'яталися,

залишилася в

III. Повідомлення теми і мети уроку.

Учитель. Отже, сьогодні, на підсумковому уроці «Панорама мистецтв: перевіряємо свої досягнення», ми пригадаємо все що вивчили, що знаємо, що нас зацікавило, спробуємо довести, що мистецтво - це дійсно багатобарвний, різноманітний світ.

IV. Інтелектуальна гра «Брейн-ринг».

Учні класу діляться на дві команди. Учитель дає завдання та хвилину на обговорення відповіді. Зараховується перша правильна відповідь. Хто набере більшу кількість балів - переможець.

Питання.

1. Хто з композиторів, зображених на портретах, є автором першої української опери?

2. Назвіть і охарактеризуйте особливості видів театру.

3. Визначте різновиди ансамблів, представлених на світлинах.

4. Поясніть значення слів у різних видах мистецтва.

МІНІАТРА АНСАМБЛЬ ВАРІАЦІЇ

5. Охарактеризуйте синтетичні види мистецтва.

6. Визначте на схемі складові театального залу.

7. За сюжетом якої казки Г. Х. Андерсена І. Стравінський написав оперу?

8. Які з мультфільмів, представлених на світлинах, створені Д. Черкаським?

9. Назвіть відомих лялькових персонажів із родоводу Пульчінелло.

10. Завершіть думку:

Програмна музика – це...

Увертюра – це...

Кордебалет – це...

Шоу – це...
Карнавал – це...
Відеокліп – це...
Амплуа – це...

V. Музична вікторина.

1. «Китайський марш» з опери І. Стравінського «Соловей»
2. В. Агапкін. Марш «Прощання слов'янки»
3. «Жайворонок» у виконанні оркестру Поля Моріа
4. Г.Ф. Гендель. «Музика на воді»
5. О. Респігі. «Фонтан Тритона вранці»
6. С. Сабадаш. «Марічка»
7. А. П'яццолла. «Лібертанго»
8. В.А. Моцарт. Менует з «Маленької нічної серенади»

VI. Відеовікторина.

1. Пісня «Сінема» з к/ф «Людина з бульвару Капуцинів»,
2. Бразильський карнавал,
3. Р. Шуман «Карнавал»: «Арлекін»,
4. Романс Оксани з опери С.С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм»,
5. Заклучний хор з опери С.С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм»,
6. «Танець маленьких лебедів» з балету П.І. Чайковського «Лебедине озеро»,
7. «Прощальна пісенька» з мюзиклу Р. Роджерса «Звуки музики»,
8. Фрагмент опери «Муха-цокотуха» з м/ф «Доктор Айболить»,
9. «Старенький трамвай» у виконанні «Пікардійської терції».

VII. Гра «Упізнай мелодію».

Звучить фонограма (вступ до пісні), завдання - упізнати твір з декількох тактів, заспівати пісню.

1. «Під звуки вальсу».
2. «До-ре-мі»
3. «Веселка».
4. «Зелене слоненя»
5. «Золоте весілля»

IX. Підсумок уроку. Оцінювання.

Учитель.

X. Домашнє завдання.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПОПШ
Зам. № 1376 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1